

agentuur

ehk

Eesti Teatri Agentuur
tutvustab 2019

AUSTRIA ERI

GABRIEL BARYLLI „Võileib“ (<i>Butterbrot, 2012</i>).....	2
CHRISTA, AGLIO JA MICHAEL DANGL „Talveroos“ (<i>Winterrose, 2011</i>).....	6
GUSTAV ERNST „Hüäänid“ (<i>Hyänen, 2018</i>).....	8
SUSANNE FALK „Surematu armastatu“ (<i>Die unsterbliche Geliebte</i>)	15
FRANZOBEL „Trompetipuu“ (<i>Der Trompetenbaum</i>)	18
DANIEL GLATTAUER „Nelja tähe tunnid“ (<i>Vier Stern Stunden, 2018</i>)	22
THOMAS GLAVINIC „Mugshots“ (<i>Mugshots, 2016</i>).....	26
DANIEL KEHLMANN „Jõuluõhtu“ (<i>Heilig Abend, 2017</i>) .	31
DAVID SCHALKO „Toulouse“ (<i>Toulouse, 2018</i>).....	35
STEFAN VÖGEL „Gate 23“ (<i>Gate 23, 2014</i>).....	38

GABRIEL BARYLLI „Võileib“ (*Butterbrot*, 2012)

Näidend ühes vaatuses, 11-s stseenis

3M

Gabriel Barylli (sünd 1957) on Austria kirjanik, näitleja, lavastaja, filmirežissöör. Lavakunstialase hariduse on ta saanud Max-Reinhardt-Seminarist, teatriteed alustas Viini Burgtheateris. Saksakeelses kultuuriruumis on ta tänapäeva üks mängitumaid autoreid. Paljud tema kirjandusteosed on saanud bestselleriks.

Komöödia „Võileib“ oli algul kirjutatud romaaniks, selle põhjal tegi autor lavaversiooni, mida on mängitud rohkem kui 150-1 laval Saksamaal ja Austrias, kuid ka nt New Yorgis ja Roomas. Näidend on tõlgitud mitmesse keelde, selle põhjal on valminud film.

TEGELASED:

STEFAN KOWALSKY

MARTIN STERNECK

PETER STEINER

TEGEVUSPAIK: korter

TEGEVUSAEG: tänapäev

KOKKUVÕTE:

Stefan ja Martin on pärast nurjunud suhteid leidnud elulise lahenduse: nad jagavad ühte korterit ja argiseid toimetusi. Stefan on näitleja ja hoolitseb majapidamise eest, arhitekt Martin jääb õhtuti hilja peale, unustab tähtpäevad jne, kuid kahekesi saavad nad hästi läbi.

Parajasti valmistavad nad sõber Peterile õhtusööki sünnipäevaks, kuhu peaks saabuma ka tema kallid naine Lilli. Ent üllatus-üllatus, Peter tuleb üksi. Kas ka tema imelised paarisuhted on nurjunud? Seda, et ta oma naist juba pikemat aega on petnud, ei pea ta kõneväärseks, aga kui naine on samuti teinud, siis seda ei suuda ta kuidagi alla neelata. Stefan peab minema õhtusele etendusele, nii asub Peter segitama Martinile naiste mõtteviisi ja seda, kuidas ei või lasta neil endaga manipuleerida. Stefan tuleb töölt varem tagasi kui eeldada võis – selgub, et tema pärast on etendus katkestatud, kuna tundliku natuuriga mees ei kannatanud välja, et publik saalis köhis ja ütles seda ka publikule, siis aga lahkus lavalt.

Kuna Peter oma koju enam tagasi minna ei või, saab kahe mehe elamisest kolme üksiku mehe ühiskorter. Kuigi väiksemaid komistuskive tuleb ikka ette, elatakse seal üldiselt hästi. Kas see on ideaalne lahendus? Ainult senikaua, kuni Martin kohtub ühe naisega, kes äratas temas uusi lootusi...

HINNANG:

Eluline lugu kolmest mehest, kes kõik omal moel üksikuks jäänud, kuigi ihkavad lähedust ja eelkõige armastust. Olgugi sageli vastastikuse aasimise kaudu otsitakse omavahelistes kõnelustes selgust, miks on elu niimoodi läinud ja püütakse leida ka õigustusi sellele, kas on mõtet veel kord uut

suhet alustada. Need vestlused on hästi jälgitavad ja argumendid inimlikult mõistetavad.

KATKEND:

1. stseenist

(Spartalik elutuba. Stefan katab lauda, ta on närviline. Raadiost kostab „Sevilla habemeajaja“ avamäng. Saabub Martin mingi pakiga.)

MARTIN: Tervist!

(Stefan heidab ta poole põgusa pilgu.)

MARTIN *(läheb raadio juurde, paneb selle kinni)*: Tervist!

STEFAN: Tervist.

(Askeldab edasi.)

MARTIN: Mm ... ma tunnen ruumis teatud vibratsiooni.

(Stefan askeldab.)

MARTIN: Oh jah ... *(Ta võtab jope seljast, istub toolile, jälgib Stefanit.)* Mis lahti?

STEFAN: Palun, palju kell nüüd näitab?

MARTIN: Kell on ... ee ... kakskümmend ja kolm minutit ja ...

STEFAN: Sa tead, et ma pean veel etendusele minema, ah?

MARTIN: Anna andeks, see üks tund ...

STEFAN: Üks tund, üks tund – selle ühe tunni jooksul oleks mul olnud midagi paremat teha kui nõusid pesta ja korterit kraamida. Miks koristaja ei tulnud? ... Me rääkisime ju eile, et enne kui sa lahkud, helistad koristajale, et ta käiks täna koristamas, kuna õhtul tulevad meile külalised – või olen ma päris juhm?

MARTIN *(tõstab käe suu ette)*: Kõik, mis sa ütled, on õige ...

STEFAN: Mis kasu mul sellest enam ...

(Martin laskub Stefani ette põlvili.)

MARTIN: Ma palun vabandust. Mu mõtted olid hoopis kuskil mujal. Mul on kahju, et olen sulle probleeme tekitanud, kui sul tuleb täna veel lavale minna ja oma mõtteid pead hoidma tõesti millegi tähtsama jaoks kui need tobedad kodused tööd, mille jaoks ma unustasin kutsuda naise, kes tavaliselt meid sellest jamast vabastab. Ma palun sind, andesta mulle.

STEFAN: Sa oled üks mõttetü mees!

MARTIN: Jah, ma olen mõttetü mees ja tänan, et sa aitad mul iseennast mõista – „Sa mõtled, järelikult olen!“

STEFAN: Ha-haa.

(Paus. Martin silmitseb Stefanit irooniliselt muiates.)

MARTIN: Vähemasti on eesmärk õilis.

STEFAN: Misasi?

MARTIN: Et sa meile selle õhtu nii õdusaks teed.

STEFAN: Mida sa öelda tahad?

MARTIN: Ma jälgisin sind tähelepanelikult.

STEFAN: Millal?

MARTIN: Möödunud reedel, „Õnnelikus hiinlases“, kui me käisime esimest korda neljakesi söömas: abielupaar Steiner, sina ja mina.

STEFAN: Ja siis?

MARTIN: Lilli on ju väga kaunis naine.

STEFAN: Jah, muidugi. Ta on suurepärase.

MARTIN: Sel puhul võib ju ka terve tunni kraamida.

(Paus.)

STEFAN: Paganas! Kas sa arvad, et Peter märkas?

MARTIN: Ma ei tea, võib-olla pole sa täna lihtsalt nii selgelt ... näitleja.

STEFAN: Ha-haa.

MARTIN: „Märkas roosi poisike...“

STEFAN: Mis saan mina sinna parata, kui Lilli ütleb, et see on tema lemmikluuletus.

MARTIN: Ei midagi, sa loe seda, laula, esita, kannu ette – ainult vaiksemalt, mitte nii, et kogu lokaal märkab, kuidas sa tahad mu sõbralt naist üle lüüa, ja eelkõige märkab seda ta ise.

STEFAN: Aga kui naine seda tahab?

MARTIN: Tahab, tahab – kõik naised tahavad ...

STEFAN: Jah – oma mehe juurest ära.

MARTIN: Kui jutt juba naistele läks: väljun mina kontorist – selleks et õigeks ajaks siia jõuda!!! –, seisab all fuajees üks kütkestav görl: nahkseelikus, imekaunis, pisut kahvatu, justkui eksinud, natuke ... abitu.

STEFAN: Ja sina pidid aitama?!

MARTIN: Pidin aitama. Astun ta juurde, ütlen: Tere, kas ma saan aidata?

Tema ütleb: Jah, ma otsin härra Martin Sternekit.

STEFAN: Ei ole.

MARTIN: Oli-oli. Ma ütlen: See olen mina. Tema hakkas natuke narema ... nii

...

STEFAN: Abitult.

MARTIN: Just – abitult. Rääkis, et üks ta kolleeg, kellele meie firma oli maja kavandanud, oli talle minu nime andnud. Kindlasti saavat mina aidata – ta nimelt tahab oma korteri ümber ehitada.

STEFAN: Selline jutt teeb mu kurvaks.

MARTIN: Sa ei pea kurvastama ...

STEFAN: Räägi edasi.

MARTIN: Ma küsin: Kus te elate? Tema ütleb: Siit kaks tänavat edasi.

Heakene küll, me läheme tema juurde ...

STEFAN: Ei!

MARTIN: Siiski.

(Paus.)

STEFAN: Ja siis?

MARTIN: Ei midagi. Me vestlesime ... arhitektuurist ja elamisest ...

STEFAN: Sa ei pea rohkem rääkima.

MARTIN: Ega see pole pihtimus, see on õigustus tõsiasjale, et ma terve tunni

...

STEFAN: Nii et tema korteris – ja edasi?

MARTIN: Ei ... ma ... vaatasin korteri üle, panime talle kontorissee aja kinni, ta pakkus mulle teed, ma ütlesin: Täna, ei, mu sõber ootab mind kodus.

STEFAN: Nüüd olen mina süüdi!

MARTIN: Tema: Ah nii – paus – võib-olla läheme teinekord koos sööma? Mina: Sellest ei saa küll loobuda. Ja lõpuks peaaegu suudlus ... siia.

(Ta koputab endale sõrmega lõua peale.)

STEFAN: Uskumatu!

MARTIN: Ja nüüd olen ma siin – lepime ära?

STEFAN: Lepime ära.

(Paus.)

MARTIN: Jummel, küll lõhnab hästi ...

STEFAN: Kook.

MARTIN: Kook?!

STEFAN: Kook.

MARTIN: Sa küpsetasid koogi?

STEFAN: Sukaadi ja mandlilaastudega – nii nagu lubatud sai!

MARTIN: Pidu.

STEFAN: Pidu! Mis sa ütlesid, kui vanaks ta saab?

MARTIN: Kolmkümmend viis.

STEFAN: Viis korda seitse. Kena vanus. Jäär?

MARTIN: Jäär. Tõusumärk on vist Skorpion.

STEFAN: Siis ma võin ju välja arvestada – naine on Kaksikutest, Lõvi tõusumärgiga.

MARTIN: Sa juba uurisid?

STEFAN: Ta sobib väga hästi minuga. Tema Veenus on täpselt konjunktsioonis minu Marsiga.

MARTIN: Kas vastupidi poleks parem seis?

STEFAN: Mõttetu, täiesti mõttetu on sinuga rääkida! Mis pakk see sul on?

MARTIN: Pole oluline ...

STEFAN: Mis see on?

MARTIN: Kook.

STEFAN: Mida?

MARTIN: Kook. Mul läks meelest, et sa ... et sa...

(Stefan vahib talle sõnatult otsa.)

MARTIN: Mul läks meelest. Ära vaata mind niimoodi.

STEFAN: Sa võid ju selle oma inglile kinkida.

MARTIN: Näed siis, suurepärane mõte – ilmselt kavandasin ma seda alateadlikult, ilma sellele mõtlemata.

STEFAN: Eks alateadvus nii tegutsebki ...

MARTIN: Stopp! Jäta endale meelde, kuidas sa praegu vahid – seda võib sul homme proovis vaja minna.

STEFAN *(läheb peegli ette)*: „Kas õhtupalve on sul loetud, Desdemona?!“

MARTIN: Just – mõtle teise koogi peale ja oledki Othello ...

(Paus.)

STEFAN: Ma ei taha täna teatrit tegema minna.

MARTIN: Ära mine.

STEFAN: Häh ... ära mine!

(Paus.)

MARTIN: Kas ikka on veel nii hullusti?

STEFAN: Muudkui hullemaks läheb.

MARTIN: Sa ole rõõmus, et sul on täna ainult väike etteaste. Mõtle selle peale, et teised teevad juba poolteist tundi tööd, aga sina lendad viimasesse vaatusesse kohale, paned üheainsa monoloogiga asjad paika ning oled poole kaheteistkümneks jälle tagasi.

STEFAN: Neli tundi ... meeletus ...

(Annoteeris Piret Pääsuke.)

CHRISTA, AGLIO JA MICHAEL DANGL „Talveroos“ (*Winterrose, 2011*)

Romantiline komöödia 12-s stseenis, ilma vaheajata

1N+2M

Michael Dangi (sünd 1968) on austria näitleja ja kirjanik. Juba 4-aastasena hakkas ta kaasa tegema oma vanemate, Christa ja Agilo Dangli teatritrupis, 18-aastasena sai tööle Salzburgi Landestheaterisse. Kolme aasta pärast läks Saksamaale, kus on töötanud mitmetes teatrites. 1998. aastast alates on ta Viini teatri Theater in der Josefstadt koosseisuline näitleja. Teatri kõrval on ta organiseerinud mitmeid kirjanduslikke programme, samuti teinud koostööd muusikutega nt Gidon Kremeriga kammermuusika matineedeks. Selle näidendi on ta kirjutanud koos oma näitlejatest vanematega.

TEGELASED:

ANTON, mees

ELISABETH, naine

HORST, pargivaht

TEGEVUSPAIK: pargipink kuskil linnapargi kõrvalises servas

TEGEVUSAEG: tänapäev

KOKKUVÕTE:

Elusügisesse jõudnud mees armastab sageli istuda pargipingil, seltsiks raamatud ja lähedal tiigis prääksuvad pardid. Näib, et vanem härrasmees on oma eluga rahul. Ühel päeval aga saabub samale pingile naine, kes pole oma eluga sugugi rahul. Lesestunud proua nimelt otsib ajalehekuulutuse kaudu endale meest, kaaslast, kellega koos saaks ehk vanaduspõlve veeta. Pargipingilt avaneb hea vaade kohvikule, kuhu on võimalike kandidaatidega kohtumine kokku lepitud. Naisel on kaasas binokkel, sellega uurib ta kõigepealt nende välimust – kui see ei meeldi, siis ta üldse kohtumisele ei lähegi. Seni pole tal veel näkanud, ta pole leidnud endale sobivat kaaslast. Iga kord pöördub ta pettunult tagasi pargipingile ja pajatab nurjunud kohtumisest. Aeg-ajalt on pingi läheduses ka pargivaht, kes lisab omalt poolt lugudesse „elutarkust“.

Mees, kes loeb klassikalist kirjandust ega taha selles end eksitada lasta, reageerib esialgu naise pajatustele tõrjuvalt. Viimane hakkab mõne aja pärast juba kaotama lootust kellegi normaalsega tutvuda, kuid ühel päeval saab ta oma kuulutusele paljutootava vastuse. Nimi kirja all on paraku loetamatu. Kas ta peaks ikka kord veel riskima ja minema kohtingule? Mida arvab härra pingil?

HINNANG:

Südamlik lugu sellest, et ka elusügisel võib ehk veel leida õnne – ja seda lähemalt, kui oleks osanud arvatagi. Sooja huumoriga pikitud tekst, mille puánt pole liiga ettearvatav. Näidend sobilik eelkõige eakamatele vaatajatele/näitlejatele.

KATKEND:

1. stseenist

(Mees istub pargipingil, süvenenud ajalehte. Pargivaht Horst on istunud pingile puhkepausi pidama, sööb võileiba. Naine tuleb, käes paberileht. Ta paistab närviline, võtab samuti pingil istet.)

NAINE: Tere päevast, Horst.

HORST: Armuline proua.

NAINE: Ohh, armuline proua – see kõlab ju nii, nagu oleksin ma juba üle...

HORST: ... ei, sugugi mitte üle ... võib-olla aga üle ...

NAINE: Veel mitte, kulla mees, veel mitte. Te peaksite kohvi kõrvale vett jooma, kui sageli pean ma küll seda ütleva.

HORST: Te peate silmas, et kohv dehüdreerib?

NAINE: Täpselt.

HORST: Kuidas möödunud nädalal läks?

NAINE: Katastroof, katastroof.

HORST: Kuis nii?

NAINE: Täielik sissekukkumine! Ma saabusin Kindermanni kohvikusse – ja siis olime viiekesi. Kas kujutate ette: viiekesi! Neli naist peale minu. Üks rohkem mokitud kui teine. Too mees oli tõepoolest kõiki samaks ajaks kohale kutsunud.

HORST: Päris praktiline.

NAINE: Jah, aga mitte ometi tutvusmiskuulutuse puhul. Mul oli tunne, nagu oleksin tulnud kuulutuse peale, kus otsitakse koristajat.

HORST: Ja siis? Ma pean silmas, et kas ta korraldas grupivestluse?

NAINE: Siis tõi ta lagedale numbritega kaardikesed, ühest viieni. Ja iga naine pidi kaardi tõmbama. Justkui majavalitsuses!

HORST: Ja mida te tegite?

NAINE: Mina? Tõmbasin ka kaardi.

HORST: Number 3?

NAINE: Number 1. Siis ütles ta teistele: „Kas daamid number 2 kuni 5 oleksid nii kenad ja ootaksid sealpool, ma kutsun teid siis järjekorras ette.“ Number 1 palun minu juurde.

HORST: Ja siis te istusite tema vastu?

NAINE: Ma ütlesin talle: võite kohe number 2-st alustada, ja läksin minema.

HORST: Ei tea, kes siis võidujooksu võitis?

NAINE: Number 2, 3 ja 5 läksid ka minema, just nagu mina. Ainult number 4 jäi sinna. Tõeline hernehirmutis! See talle küll palju rõõmu ei valmista! Ma oletan, et nad läksid siis edasi abieluregistreerimisbüroosse endale järjekorranumbrit võtma.

HORST: Ja täna? On teil taas kohtumine kokku lepitud?

NAINE: Jah, aga ma ei tea, kas ma lähen. Mul on ikka veel tunne, nagu oleks mul numbrisilt seljal.

(Ta otsib käekotist ooperibinokli ja vaatab läbi selle.)

Too seal paistab küll hea välja. Loodetavasti siseneb. ... Ei, läheb edasi. ... Seal tuleb veel üks – kuidas sellega on? ... Ei, see on hoopis naine. ... Nüüd tuleb üks ... sellel on laps kaasas. Ega ta ei mõtle ometigi ... Ei, tal pole ajalehte kaenla all.

HORST: Tundemärk: ajaleht kaenla all.

NAINE: Nagu ikka. Siis saan ma juba ajalehe järgi näha, mis tasemel mees on. ... Ei, see pole ka tema, pealegi tuleb sellega naine kaasa. ... Seal, sellel on ajaleht kaenla all! Aga, jumal hoidku, sel on koer...!

HORST: Mis siis sellest?

NAINE: Iial ära võta koeraga meest. Sellisega ei lähe kaua, kui ta hakkab sulle ütleva: Too! Vii! Istu! Koht! Välja!

HORST: Saan aru. Nojah, ega's midagi, ma pean edasi liikuma. Oli kena teid näha.

NAINE: Tänan.

HORST: Önn kaasa.

NAINE: Tänan.

(Horst lahkub.)

NAINE *(pöördub pingil istuva mehe poole)*: Vabandust, te kindlasti imestate, et

...

(Mees loeb edasi ega reageeri.)

NAINE: Ah, te ei imestagi. Noh, ma räägin teile ikkagi. *(Võtab käekotist ajaleheväljalõike ja hakkab ette lugema.)* Näete, siin see on.

„Mitmekülgsete huvidega mees, 60ndate lõpus, soovib tutvust hoolitsetud, kogenud naisega.“ Mõistate, jah? Ma tõlgin teile kiirelt. „Hoolitsetud, kogenud naine“ tähendab: majanduslikult iseseisev, aga tolerantne. „Tutvus“ tähendab: mitte liiga tihe läbikäimine, kuid siiski ei välista hilisemat abiellumist. „60ndate lõpus“ tähendab 70ndate algust ja „mitmekülgsete huvidega“ ei tähenda muud kui seda, et ta kujutab veel seksimist ette. Noh, nüüd te küll imestate, mis? Elu on mind õpetanud. *(Paus.)* Aga ma olen õppinud ka seda, et minu vanuses ei või iga sõna kaaluma hakata. Ma vastasin siis talle: „Teile kirjutab hoolitsetud, kogenud naine, 40ndate lõpus, kes meeleldi saaks tuttavaks innuka, hooliva mehega, kes juba tunneb elu.“ See tähendab: ta peaks kiirelt armuma, aga minult mitte midagi ootama, ja kui ma ta välja valin, siis olgu teised naised tabu.

Ta kirjutab mulle kenasti vastu, ma tegin ettepaneku: Kindermanni kohvik, kolmapäeval kell 14.30, ajaleht kaenla all. Ja miks ma nüüd siin istun? Ah? *(MEES loeb edasi ega reageeri.)*

Kindermanni kohvik – noh, kus see on? Aga seal muidugi, siit on sissepääs kenasti näha. Ja seepärast istun ma täna siin. Nii nagu eelmisel nädalal. Ja üle-eelmisel ja sellele eelnenud nädalatel. Kui mees mulle ei meeldi, siis ei lähe ma üldse kohale. ... Seal ta on, vaadake! ... Hoplaa, see näeb küll hea välja! Mis siis nüüd veel öelda. Issakene. Noh, juba istubki sees. Ja ajaleht oli tal kaenla all. Aga milline?

(Ta kontrollib oma välimust taskupeeglist.)

Niisiis, läheb lahti! Soovige mulle edu!

(Naine tõuseb ja hakkab minema. Mees langetab ajalehe ja vaatab talle järele.)

(Annoteeris Piret Pääsuke.)

GUSTAV ERNST „Hüäänid” *(Hyänen, 2018)*

Draama 9-s stseenis, ilma vaheajata

2N+3M

Gustav Ernst (sünd 1944 Viinis) on austria kirjanik ja stsenaarist; õppinud filosoofiat, psühholoogiat, ajalugu ja germanistikat. Kirjutama hakkas juba üliõpilasena, hiljem üks kultuuriajakirja *Kolik* asutajatest; juhendab loova kirjutamise ja stsenaariumite kirjutamise kursuseid. Pälvinud arvukalt

kirjandusauhindu. Teostes kritiseerib sageli stagneerunud ühiskondlikke suhteid, provotseerib reaalseid sündmuste kunstiliste, liialdatud kujutamiseks.

TEGELASED:

BIBO, umbes 25-aastane mees
DICK, umbes 40-aastane mees
BUNDY, umbes 35-aastane mees
MIRA, umbes 30-aastane naine
GALLI, umbes 45-aastane naine

TEGEVUSPAIK: supermarketi taga/kõrvalruum

TEGEVUSAEG: tänapäev

KOKKUVÕTE:

Supermarketis on toimunud kas terroriakt või on keegi hullumeelne tulistama hakanud, igatahes satub viis paanikas põgenevat inimest kuhugi kaupluse kõrvalruumi. Nende riided on verised, nad on peaaegu šokiseisundis.

Hakatakse arutama, mis juhtus, kes mida nägi või kuulis, püütakse toimunut seletada, aga leida ka sügavamaid põhjuseid, miks midagi säärast juhtus.

Autori tahtel kujuneb sellest peaaegu julm eksperiment, kuna tegelased peegeldavad igaüks omal moel ühiskonda, kus valitsevad kõhklused-kahtlustused, vandenõuteooriad. Mis juhtub grupi inimestega, kes tahavad iga hinna eest terve nahaga pääseda ja arvavad, et selleks kõlbavad kõik vahendid?

Juba peagi leitakse, et kurjategija võib olla üks nende seast, kahtlased tunduvad küll ühe ütlused, küll teise käitumine. Lausa piinamise teel püütakse kaht inimest ülestunnistusele mõjutada – nad tunnistavadki üht-teist oma varasemast elust, kuid ei võta omaks tulistamist supermarketis. Keegi lülitab teleri sisse ja mingil hetkel ilmuvad juhtunuga seoses ekraanile nende nimed, aga kuna uudist polnud keegi kuulnud, siis ei saa aru, kas neid peetakse hukkunuteks või hoopiski tagaotsitavateks. Siis kostab koputus uksele...

HINNANG:

Hektiline ja kohati julm lugu, mis hoolimata mõnedest absurdi kalduvatest stseenidest on tänapäeva maailmas toimuvate sündmuste tõttu paraku aktuaalne ja realistlik. Kuna pole täpsustatud, kus linnas või riigis on tegevuskoht, siis seda enam võib vaataja kujutleda juhtumi toimumiskohaks supermarketi, kus ta ise käib sisseoste tegemas. Ja ega absurdivõitu dialoogid-stseenid polegi nii „üle võlli“, sest kes oskaks öelda, kuidas ta ise säärases olukorras käituks.

KATKEND:

1.-2. stseen

1. saabumine

(Lavale tormavad ülepeakaela viis tegelast, riided verised, ehmunud, kisavad läbisegi.)

BUNDY: Hullumaja! Hullumaja!

BIBO: Metsik!

DICK: Uks! Pange uks kinni!

MIRA: Puha pöörane!
GALLI: Täitsa hulluks läinud!
DICK: Te peate ukse kinni panema!
BUNDY: Uks!
BIBO: Persse!
DICK: Kas uks on kinni?
GALLI: Jaa!
DICK: Riiv ette!
BUNDY: Kas riivi ei ole või?
DICK: Lükake ometi riiv ette!
BUNDY: Uks tuleb riivi panna!
MIRA: Puha pöörased!
BUNDY: Täitsa hullumaja!
DICK: Uks!
BUNDY: Uks!
MIRA: Kas uks sai nüüd ometi kinni?
GALLI: Jah!
DICK: Ja riiv ette?
GALLI: Jah!
BUNDY: Sai riivi ette või?
GALLI: Jah! Jah!

2. Sündmuse kulg

(Ajavad end sirgu, kohendavad riideid, silmitsevad üksteist.)

DICK: Mis seal oli? Mis seal juhtus?
BUNDY: Mul pole aimugi!
DICK: Teil on mingit aimu?
GALLI: Ma ei tea. See oli ... see toimus kuidagi ...
BIBO: Teil on asjast aimu?
DICK: Minul? Jah, aga ...
BUNDY: Mis see oli?
DICK: Ise olite ju ka seal!
BUNDY: Muidugi olin ma seal.
DICK: Siis peaksite ju teadma ...
BUNDY: Teie ju samuti! Te olite ise ka seal ...
BIBO: Ja teie?
BUNDY: Ma ju ütlesin, et ma olin seal!
BIBO: Võib-olla ainult pealtvaatajana.
BUNDY: Pealtvaatajana? Mina ainult pealtvaatajana?
DICK: On ju mõeldav, et te ...
BUNDY: Ei ole mõeldav! Ei ole siin üldse midagi mõeldav! Vaadake, vereplekk!
Näete seda vereplekki? Näete seda vereplekki?
DICK: Üks pritse, kui lähemalt vaadata ...
BUNDY: Pritse? Kus siin pritse on! See on plekk, kas teate! Vereplekk! Kus teie oma on?
DICK: Misasi?
BUNDY: Vereplekk! Kus teie oma on?
DICK: Minu vereplekk?
BUNDY: Just, teie vereplekk! Ja teil! Ja teil! Või teil ei olegi?
DICK: Mis kahtlustused need on? Kas te tahate sellega öelda, et mina polegi ohver?

BUNDY: Te väidate ju pidevalt, et mina pole ohver!
DICK: Seda pole ma öelnud.
BUNDY: Te ütlesite, et ma olin ainult pealtvaataja!
DICK: Ütlesin või? Seda pole ma küll öelnud!
BUNDY: Siis näidake oma vereplekk ette!
DICK: Süüdistada mind, et mina polevat ohver!
BUNDY: Näidake oma vereplekk siis ette!
DICK: Mida?
GALLI: Näidake ette!
MIRA: Näidake ette!
BUNDY: No näidake siis ometi juba!
DICK: Siin! On see vereplekk teie jaoks piisavalt suur? Võib-olla tahate mulle veel särgi alla vaadata, et kas on ikka ehtne?
MIRA: Minul on suurem.
DICK: Mida? Teil on suurem?
GALLI: Minu oma samuti.
DICK: Ärge nüüd tehke ennast oma tühise vereplekiga nii tähtsaks! See pole pooltki nii suur kui minu oma!
MIRA: See-eest on mul kaks! Siin ja siin! Ja koos on need kaks korda nii suured!
GALLI: Mul on kolm!
DICK: Kus?
GALLI: Mis tähendab – kus? Tahate mind solvata või?
BUNDY: Kuulge, inimesed, palun, võtke ometi aru pähe!
MIRA: Ma ei lase ennast nendel härradel naeruvääristada!
BUNDY: Palun rahu!
DICK: Mis see daam siis suurustleb oma naeruväärsete vereplekkidega!
BUNDY: Rahu! Rahu! Teen ettepaneku: kõik näitavad oma vereplekid ette, nii saame veenduda, et igaüks siinolijatest tõesti kohal viibis.
BUNDY: Hea mõte!
MIRA: Suurepärane!
(Igaüks demonstreerib oma vereplekki. Igat plekki uuritakse põhjalikult.)
GALLI: See oli kohutav! See oli hirmus! See oli õudne!
BUNDY: Rahunege nüüd ometi, palun!
GALLI: Aga kui see oli kohutav! See oli tõesti kohutav! Või ei olnud see äkki kohutav?
DICK: Muidugi oli see kohutav. Me elasime ju kõik selle läbi! See oli meie kõigi jaoks kohutav!
GALLI: Teie jaoks ilmselt mitte väga.
DICK: Loomulikult oli see ka minu jaoks kohutav, kui see oli kõigi jaoks kohutav!
GALLI: Andestage, aga mulle miskipärast tundub, et teie jaoks polnud see siiski nii kohutav.
DICK: See oli minu jaoks läbi ja lõhki kohutav!
GALLI: Te ei pea niimoodi mu peale karjuma! Ega mina pole süüdi, kui see teie jaoks nii kohutav polnud.
MIRA (*Gallile*): Kas te nägite midagi?
GALLI: Mida? Keda? Mina? Mida ma nägin?
MIRA: Mina nägin kõike! Kogu seda verd! Muudkui verd! Igalpool verd! Teie ei näinud?
BIBO: Ei näinud.

MIRA: Te ei näinud midagi?
BIBO: Ma olin leivatoodete juures!
BUNDY: Mismoodi leivatoodete juures?
DICK: Ta tahtis nuudleid osta!
BUNDY: Aga kuidas siis leivatoodete juures?
MIRA: Nuudleid saab sealt leivatoodete juurest! Kas te pole kunagi nuudleid ostnud?
BUNDY: Ei! Ma tahan öelda, et ta oli müslide juures. Ma nägin teda ometi müslide juures!
MIRA: Need on ju leivatoodete vastas!
BUNDY: Kas müslid on leivatoodete vastas?
DICK: See on ju praegu ükspuha, eks?
BUNDY: Ei ole siin miskit ükspuha! Kui ta seisis müslide juures, siis pidi ta midagi nägema.
BIBO: Aga ma ei näinud midagi.
BUNDY: Kui ta seisis müslide juures!
MIRA: Ta ju räägib, et seisis leivatoodete, mitte müslide juures!
BUNDY: Mina olen kindel, et ta seisis müslide juures.
MIRA: Kus te ise seisite?
BUNDY: Juustuleti ääres.
GALLI: Juustuleti ääres?
BUNDY: Jah, kui lubate! Juustuleti ääres!
GALLI: Juustuleti äärest pole võimalik midagi näha, eriti mitte seda, kas keegi seisab müslide või leivatoodete juures.
BUNDY: On küll näha!
GALLI: Ei ole!
(Ta püüab mööbli nihutamise näitlikustada supermarketi ruumilist paigutust.)
GALLI: Niisiis, siin on juustulett.
BUNDY: Ja seal on müslid.
BIBO: Ja seal on leivatooded.
BUNDY: Täpselt nii!
GALLI: Ja kui te tahate sealt – juustuleti äärest – müslide poole vaadata, siis ei näe te iial müslisid.
BUNDY: Aga ma seisin seal!
GALLI: Sealt ei saa te midagi näha!
BUNDY: Siiski!
GALLI: Aga mitte iial müslisid.
BUNDY: Mina ütlen, et nägin!
GALLI: Te võite öelda, mida tahate. Mina käin kümme korda päevas sisseoste tegemas! Ma tunnen seda kohta! Pealegi te ei seisa mitte juustu, vaid vorsti ääres.
BUNDY: Ma seisan vorsti ääres?
DICK: Noh, seisate ju!
BUNDY: Kuidas vorsti ääres? Ma seisan juustu ääres.
GALLI: Ikka arvatakse, et seistakse juustu ääres, aga tegelikult ollakse juba ammugi vorsti ääres!
BIBO: Mina igatahes ei näinud midagi, kuulsin ainult karjeid.
BUNDY: Mina samuti.
BIBO: Ja laske. Kõigepealt lasud, siis karjed.
BUNDY: Ei, kõigepealt karjed, siis lasud!

BIBO: Mina kuulsin kõigepealt laske ja siis karjeid.
 GALLI: Mina ka. Kõigepealt lasud, siis karjed. Ja teie?
 MIRA: Lasud ja karjed.
 GALLI: Ja mis oli kõigepealt?
 MIRA: Mitte midagi.
 GALLI: Mitte midagi?
 MIRA: Täielik vaikus.
 GALLI: Täielik vaikus?
 MIRA: Jah.
 GALLI: Ja siis?
 MIRA: Üks laps hõikas.
 DICK: Laps? Mis laps?
 MIRA: Ma ei tea. Võib-olla ka naeris.
 GALLI: Naeris?
 MIRA: Nagu lapsed ikka naeravad.
 BUNDY: Ei olnud seal mingit naermist! Kas keegi kuulis last naemas?
(Kõik eitavad.)
 MIRA: Mina kuulsin.
 DICK: Hea küll. Aga võib-olla juhtumisi nägite, kes tulistas?
 MIRA: Kes tulistas?
 DICK: Kas te nägite?
 MIRA: Ei. Ma kuulsin ainult last ...
 DICK: Aga teie?
 GALLI: Ei, ma lamasin siis juba juurviljaosakonnas maas. Vere sees. Ja porrulaugus. Keset porrulauku ja verd! Verd ja porrulauku! Kohutav!
 BIBO: Ja teie?
 BUNDY: Mina olin ju juustuleti ääres. Ma ei saanud kedagi näha.
 MIRA: Naeris, laps naeris.
 BIBO: Aga keegi pidi ometi nägema, kes tulistas.
 GALLI: Minust jooksis keegi mööda.
 DICK: Jooksis mööda? Kes?
 GALLI: Kapuutsiga.
 DICK: Kapuutsiga?
 GALLI: Kapuutsiga pusas, teate ometi, milline on kapuutsiga pusa?
 BUNDY: Tõepoolest! Ja punaste pükstega.
 GALLI: Püksid olid pigem oranžid.
 BUNDY: Ei, punased! Ma nägin täpselt. Erepunased!
 GALLI: Ei! Oranžid, pruunika varjudiga.
 BUNDY: Ei olnud! Kuna ma seisin parajasti maiustuste juures ...
 BIBO: Ma sain aru, et juustuleti ääres?
 BUNDY: Jah, kõigepealt juust, siis maiustused, ma tahtsin sarapuupähklitega šokolaadi. Ma leidsin igasugu šokolaade, ainult mitte sarapuupähklitega. Ja siis ma keerasin ringi, arvates, et üks müüja läheb mul selja tagant mööda ja ma saan tema käest küsida. Aga ei olnud müüja, vaid üks noormees kapuutsiga pusas, just, ja punaste pükstega, erepunaste pükstega.
 GALLI: Ei! Oranžid püksid, pruunika varjudiga.
 MIRA: Või ta ikka karjus?
 DICK: Kas ta jooksis ka teist mööda?
 BUNDY: Miks ta poleks pidanud minust mööda jooksmas?
 DICK: Ja kas tal oli relv?

BUNDY: Püstol.
GALLI: Automaat.
BUNDY: Ei, püstol.
GALLI: See oli automaat!
MIRA: Ei, ta ikka naeris.
GALLI (*Mirale*): Mida?
MIRA: Ta naeris.
GALLI: Naeris? Kesse naeris?
MIRA: Laps.
BUNDY: Ei, ei olnud automaat, vaid püstol!
GALLI: Siiski automaat!
DICK: Kas te üldse teate, mismoodi automaat välja näeb?
GALLI: Loomulikult, ma vaatan ometigi televiisorit!
DICK: Ja kust teie siis nii täpselt teate, et tegemist oli püstoliga, kui see daam siin ütleb, et see oli automaat?
BUNDY: No kuulge, ma olen sõjaväes käinud!
GALLI: Aga too seisis minu ees automaadiga, just nagu teie praegu seisate ilma automaadita, võib-olla küll mitte nii lähedal, pisut kaugemal, jah, nii – ja siis ta avas tule!
DICK: Teie ees?
GALLI: Minu ees.
BUNDY: Lihtsalt avas tule?
GALLI: Lihtsalt avas tule. Vaat nii!
(*Matkib tulistamist.*)
DICK: Ja siis?
GALLI: Mis siis?
DICK: Mis siis sai?
GALLI: Mis siis pidi saama? Te ise tegite selle ju ka läbi!
DICK: Mina viskusin põrandale.
BIBO: Mina ka.
DICK: Teie ka?
BUNDY: Mina ka. See on ainuõige, kui tulistamiseks läheb. Sõjaväes õppisin.
BIBO: Ja siis äkitselt lasud lõppesid!
DICK: Just. Lasud lõppesid.
GALLI: Ainult haudvaikus.
MIRA: Ja laps naeris.
GALLI: Mis laps? Mis laps?
BIBO: Ja siis muudkui karjed.
MIRA: Ja veri. Muudkui supermarketiveri.

(*Annoteeris Piret Pääsuke.*)

SUSANNE FALK „Surematu armastatu“ (*Die unsterbliche Geliebte*)

Traagiline armukomöödia kolmes vaatuses;
pühendatud Ludwig van Beethoveni 250. sünniaastapäevale 2020. aastal.

Susanne Falk (sünd 1976) on õppinud germanistikat, anglistikat ja publitsistikat Rostocki ja Viini ülikoolis. Alates 2009 vabakutseline kirjanik, avaldanud romaane, lühiproosat, näidendeid; elab Viinis.

2N+3M

TEGELASED:

LUDWIG VAN BEETHOVEN, helilooja, muusik
JOSEPHINE VON STACKELBERG, tema armastatu
KARL, Beethoveni teener
MARIE, Josephine kammerneitsi
CHRISTOPH VON STACKELBERG, Josephine abikaasa

TEGEVUSAEG: 19. sajandi algus

TEGEVUSPAIK: Praha

KOKKUVÕTE:

Beethoven on koos oma teenri Karliga läbireisil Prahast. Juhuslikult kohtub ta Karl tänaval Josephine von Stackelbergi ja kammerneitsi Mariet. Josephine on Beethoveni endine suur armastus, naisel on nüüd kavas lasta end oma abikaasast, krahv Stackelbergist lahutada. Teadmine, et Beethoven viibib linnas, ajab tal pea päris segi. Ta loodab mehega uuesti kohtuda, kuigi mõistab, et nende suhe pole võimalik.

Beethoven tunnistab Karlile, et armastab Josephinet ikka veel, olgugi et naine on ta juba kaks korda tagasi lükanud.

Josephine saadab Mariega kirja Beethovenile, Karl peab viima Beethoveni kirja Josephinele. Salaja avavad mõlemad teenijad kirjad, et saada selgust oma käskijate armuelus.

Josephine kirja lugedes valdab Beethovenit masendus, kuna ta tunneb, et taas kord on ta eemale tõrjutud. Josephine hõljub aga Beethoveni kirja peale seitsmendas taevas. Ta riietub meheks ning külastab Beethovenit, nad veedavad öö koos ja unistavad kooselust.

Kuid Josephine abikaasa tõmbab unistustele kriipsu peale: krahv ähvardab lahutuse korral lapsed naiselt ära võtta. Teades, et nendeta ei suudaks ta elada, teeb Josephine üksi otsuse ning veedab veel ühe öö koos Beethoveniga. Ta ei ütle, et kavatseb järgmisel hommikul ära sõita, aga teener Karl teab asjast rohkem kui peremees ...

*

Ludwig van Beethovenist jäänud paberite hulgas oli kiri „surematule armastatule”. Kes oli see daam, kellele helilooja oma südame avas? Täna on selle kohta mitu teooriat. Susanne Falk otsustas valida mitme helilooja elus olulist rolli etendanud naise hulgast adressaadiks just nimelt Josephine (krahvinna Josephine von Brunsvik, hiljem abiellunud baltisakslase, Tallinnas elanud vabahärra Christoph Adam von Stackelbergiga).

HINNANG:

Kuulsa helilooja eluloolistele faktidele toetudes loodud lugu võimatust armastusest, mis siiski pole oma traagikas päris arhailine (mees ähvardab lapsed naiselt ära võtta, kui viimane ei käitu tema tahtmise järgi). Samas toob loosse kergust teenijatest subretipaar.

(Jüri Reinvere loob Beethoveni juubeliaastaks ooperi „Minona” – oletatavalt Beethoveni ja Josephine kohtumisest sündinud tüdrukust, vt: <https://kultuur.err.ee/906722/juri-reinvere-uus-ooper-saksamaal-seondub-estiga>)

KATKEND:

1. vaatus 1. stseen

(Praha, 3. juuli 1812. Beethoven on sõidul Teplitzi kuurorti peatunud Praha võõrastemajas „Musta hobuse juures”. Reisil saadab teda teener Karl.)

KARL *(Beethoveni magamistuppa astudes)*: Tere hommikust!

BEETHOVEN *(lamab kõhuli voodis, pea padja alla peidetud)*: Hm.

KARL *(kõvemini)*: Ma ütlesin: Tere hommikust!

BEETHOVEN *(kõvemini)*: Hm.

KARL *(tõmbab aknakardinad eest)*: On aeg!

BEETHOVEN *(viskab padja tema poole)*: Hm!

KARL *(põikab eest ära)*: Kell 10 ootavad meid Brentanod, siis tuleb minna tšehhi aadli uksi kulutama ja õhtul anname erakontserdi Esterhazy palees.

BEETHOVEN *(kõvasti)*: Hmff!

KARL: Kas me oleme äkki kehvasti maganud?

(Beethoven ajab end vaevaliselt voodist välja, sammub läbi toa ja vajub klaveri ette toolile. Ta võtab klaveril ühe moll-akordi.)

KARL: Kena küll. Kas ma lasen hommikusöögi tuua?

(Beethoven mängib akordi duuris.)

KARL: Teed?

(Beethoven mängib rõõmsa akordi duuris.)

KARL: Suhkruga?

(Beethoven mängib veel rõõmsama akordi duuris.)

KARL: Ah, ma unustasin – peremees palus arve ette ära tasuda.

(Beethoven vajub teatraalselt madalatele klahvidele.)

KARL: Olgu peale. Pole hullu. Ma võin ju oma õndsas vanaisa taskukella pandimajja viia, selleks et armuline härra saaks teed ja ehk isegi muna hommikusöögiks. Aga kes teab, võib-olla tuleb mul selle eest pärisorjusesse langeda? Või oma veel mitte eostatud esiklaps maha müüa? Mida kõike ei tehta, kui oled truualamlik teenija ...

BEETHOVEN *(tõstab pilgu)*: Kott!

KARL: Mis mõttes?

BEETHOVEN: Kott! Vasak esimene vahe. Seal peaks olema piisavalt, et peremehele tasuda.

KARL *(tuhnib reisikotis)*: Ahaa! *(Tõmbab võidurõõmsalt rahatasku välja.)* Pungil ja prink nagu amme rind! *(Musitab rahataskut.)* Toida meid siis niisama hästi!

BEETHOVEN: Mis päev täna on?

KARL: Reede.

BEETHOVEN: Ei, ma mõtlen, mis kuupäev.

KARL: Kolmas.

BEETHOVEN: Kas sa oled oma töötasu juba saanud?

KARL *(naerab)*: Te olete mulle veel kahe eelmise kuu eest võlgu.

BEETHOVEN: Jah, pagan võtaks, miks sa siis veel minu heaks töötad?

KARL (*vajub ühe tooli peale istuma*): Kas see paistab töötamise moodi välja?

BEETHOVEN: Tee, et kaod siit!

KARL (*hüppab püsti*): Just nii, mu isand ja meister.

BEETHOVEN: Ja too mulle tinti, sulg ja paberit.

KARL: Saab tehtud.

BEETHOVEN: Ja kaks keedetud muna! Lisaks kukleid ja teed. Ja kooki.

KARL (*heidab pilgu rahataskusse*): Noh, ei tea, kas siit kõige jaoks jätkub?

BEETHOVEN: Lase jalga, päevavaras! Ja peremees peaks olema õnnelik teades, et geenius peatub tema katuse all. Tegelikult peaks ta laskma mul siin tasuta elada.

KARL: Ma võin ju talle seda öelda.

BEETHOVEN: Mida sa endale lubad!

KARL: Ma siis luban seda endale.

BEETHOVEN: Luba endale seda mitte teha!

KARL: Hea küll, seda ka veel.

BEETHOVEN: Ja veel üks asi.

KARL: Jah, armuline härra?

BEETHOVEN: Pianiino on täiesti häälest ära.

KARL: Noo?

BEETHOVEN: Las peremees kutsub klaverihäälestaja.

KARL (*vaikselt*): Hommikul kell 8?

BEETHOVEN: Mida?

KARL: Ma ütlen talle.

BEETHOVEN: Hästi, hästi. Siis heidan ma vahepeal veel ...

(*Vajub voodisse. Uksele koputatakse. Karl läheb ja avab. Keegi ulatab talle toidukandiku.*)

KARL: Suur tänu, kena preili. Ja see on sulle! (*Annab rahataskust veidi raha.*) Hommikusöök!

BEETHOVEN (*tõuseb jahmunult istuli*): Kas sa oskad nõiduda?

KARL: Ei, küll aga tulevikku ette näha. Siin on kaks keedetud muna, kuklid, tee, kook. Kuid oh, tindi ta unustas.

BEETHOVEN: Kes?

KARL (*tõstab kirjasule*): Linnuke. Ma muretsen tinti hiljem.

BEETHOVEN: Millal hiljem?

KARL: Pärast hommikusööki?

(*Karl tahab kandikult saiakukli võtta, Beethoven lööb talle näppude pihta.*)

KARL: Ai! Jumalukene küll...

BEETHOVEN: Talitse end! Või minu kukli kallale!

KARL: Ka teenrid peavad sööma!

BEETHOVEN: Siis võta oma töötasu ja maksa ise oma hommikusöögi eest!

KARL: Milline töötasu? Sel juhul tuleb ju nälga surra!

BEETHOVEN: Ahh... Mis sa ütlesid, mis kell pean ma Brentanode juures olema?

KARL: Kell 10.

BEETHOVEN: Liiga vara. Mine ja ütle neile, et ma tulen 11 paiku. Ja too noodipaberit! Nende lipikutega ei suuda ma töötada!

(*Ta pühib paberid laualt maha.*)

KARL: Aga ...

BEETHOVEN: Mine! Ei, oota! Mul on puhast kuube vaja. Sellel siin (*Tõmbab kapist ühe kuue välja.*) on igal pool tindiplekid.

KARL (*oigab*): Ma vaatan, mida annab teha.

(*Võtab kuue enda kätte.*)

BEETHOVEN: Ja nüüd tahan, et mind ei segataks! Hakka astuma!

KARL: Juba lähen, juba lähen.

(*Karl napsab möödaminnes kandikult tüki kooki. Lahkub toast. Beethoven läheb klaveri juurde, mängib sellel paar takti, paneb närviliselt klaverikaane kinni, vaatab nõutult laua poole, millel on ta hommikusöök, aga viskub tagasi voodisse. Siis avaneb üks veel kord ja Karl pistab pea sisse.*)

KARL: Ma tahtsin veel öelda ...

BEETHOVEN: Mida?

KARL: Parem sööge mune. Kook maitseb jõledalt.

(*Beethoven viskab tema poole padja. Karl kaob naerdes.*)

BEETHOVEN: Tänamatus on maailma palk! Ja seda mulle! Mis kasu on suurimast vaimuandest, kui see takerdub siin elus plekiliste kuubede ja häälest ära instrumentide vahele? Mis jääb järele geeniusest, kui see lõpetab keedumunade ja jõleda koogi juures? Oleksin pidanud Karli veini järele saatma. Mis sellest päevast küll saab, kui see nõndamoodi algab? Mis siis veel tulla võib?

(*Annoteerinud Piret Pääsuke.*)

FRANZOBEL „Trompetipuu“ (*Der Trompetenbaum*)

Komöödia kahes vaatuses

2N+3M

Franzobel (kodanikunimega Franz Stefan Griehl, sünd 1967) on Austria kirjanik. Õppinud Viini ülikoolis germanistikat ja ajalugu, õpingute ajal töötas statistina Burgtheateris. Alates 1989 vabakutseline kirjanik, avaldanud näidendeid, eksperimentaalseid proosatekste (mõjutatud dadaismist), luulet, eri žanris romaane. Pälvinud arvukalt kirjanduspreemiaid, aga ka nt Austria mainekaima teatriauhinna Nestroy-Theaterpreis. Segab oma loomingus teravaid teemasid, traagilist ja koomilist, millest annab tunnistust ka käesolev näidend.

TEGELASED:

ADAM ASCHMAN, kruusakarjääri omanik, üle 60

JULYA, tema naine, õppinud hambaarstiks

CARMEN, nende ainus tütar, advokaat

BERNHARD HARTHERZ, väimees, kirjanik; Carmen on tema neljas naine

WLADIMIR, majahoidja, räägib prantsuse aktsendiga

ROBERTA, imik

TEGEVUSPAIK: eramaja elutuba

TEGEVUSAEG: tänapäev

KOKKUVÕTE:

Kirjutada komöödia vähktõvest? Kas pole see siiski liiga pöörane mõte? Just see tuleb aga pähe Bernhardil – kirjanikul, kes muretsseb ise haiglaselt oma tervisliku seisukorra pärast. Lisaks sellele saaks oma teoses valgustada ka

ühiskonna haiglaslikult vohavaid nähtusi. Tema naise Carmenii meelest pole see sugugi naljakas, sest ta isal on päriselt vähk – ema on juhuslikult leidnud arstliku läbivaatuse tulemused, nii et tuleb juba harjuda Adami peatse kaotamise mõttega. Ema-tütar otsustavad, et teevad näo, nagu ei teaks diagnoosist midagi – küll aga hakatakse niimoodi Adamit poputama, sest mees on ometigi haige. Bernhard saab tekkinud olukorrast väärtuslikku materjali oma näidendi jaoks. Naine heidab talle ette südametust, mispeale Bernhard ärritub ja teatab äiale, et kõik on teadlikud tema haigusest, mida ta on maha salanud. Tegelikult pole Adam haige, kuid püüab tekkinud väärarusaamadest endale kasu lõigata. Vaesel prantslasest majahoidjal on palju tegemist, et mõista, kes mida teab ja kelle juuresolekul ei tohi millest rääkida.

HINNANG:

Meelelahutuslik lugu perekonnast, kus ügaühel oma saladused, mille varjamisega tekib igasugu väärarusaamad. Kuigi esialgu võib paista, et mõni inimene ongi haige, siis tegelikult pole kellelgi tõsist viga ja lõpp on *happy*. Kõik tegelased võimaldavad osatähtjatel oma koomilist annet väljendada.

KATKEND:

1. vaatuse algusest

(Julya ja Carmen katavad lauda. Roberta magab lapsevankris.)

JULYA: Konnad muutuvad üha suuremaks. Iga aastaga.

CARMEN: Need on arvatavasti kärnkonnad.

JULYA: Ei, tavalised konnad! Ühel päeval kasvavad nad nii suureks, et neelavad meid alla. Koos majaga. Ka tigused on üha rohkem. Seejuures olen ma kõike proovinud: munakoori, rauapreparaate, mürki, aiakääre, jämedat soola, isegi kahjuritõrjevahendeid – tulutult. Ükskord paistab siin veel kõik roostepunane – puha tigudest. Meie aed näeb välja otsekui koerte jalutusplats.

CARMEN: Su jutt kõlab just nagu mu mehe ühes näidendis.

JULYA: Kus ta ise üldse on?

CARMEN: Jooksmas.

JULYA: Mille eest ta ära jookseb? Sinu eest?

CARMEN: Sestpeale kui Bernhard teab, et ma tahan veel ühte last, käib ta jooksmas. Ja sestpeale kui ta jookseb, tõuseb ta iga päev pool viis. Öhtuti on ta siis loomulikult väsinud.

JULYA: Jookseb? Võiks vähemasti konni püüda või tigused korjata.

CARMEN: Või öhtuti mitte nii väsinud olla. Ta räägib, et tõuseb sellepärast nii vara, kuna hommikuti saab kirjutada, sest siis on rahulik. Endal on tal veresuhkur madal.

JULYA: Mida ta siis kirjutab?

CARMEN: Ühte näidendit ...

JULYA: No mida ikka? Ega ta põhiseadust kirjuta.

CARMEN: ... vähist.

JULYA: Vähkidest? Need jälgid elukad, kes elavad kivi all ja käivad tagurpidi? Või on need krabid?

CARMEN: Mitte vähkidest – vähist. Haigusest.

JULYA: Vähist? See on halb. Väga halb.

CARMEN: Ma arvan ka, et keegi ei taha midagi sellist näha. Kes peaks seda vaatama? Inimesed tahavad ajaviidet. Naerda. Inimesed tahavad

meelelahutust. Aga Bernhard ütleb, et vähk on meie aja teema. Kasvajad nii kehas kui ka ühiskonnas. Puha haiglased olendid ...

JULYA: Mina seda küll ei arva.

CARMEN: Mina ka mitte. Aga tema ütleb, et kirjanduse ülesanne on tuua lavale kõrvale tõrjutu, elu fassaadi taga. Eriti just teater peab tuuma vabastama, kivi alla vaatama, konventsioonide koore purustama ... näitama inimesi sellisena, nagu nad tegelikult on. Koorikuta koorikloomad.

JULYA: Seda ma ka ei arva.

CARMEN: Tema näidend majanduskriisist äpardus. Ajaloo suurte rataste vastu ei saa astuda, rääkimata kirjutamisest. Aga nüüd tahab ta oma hüpohondriat ravida. Tal pruugib vaid mingist haigusest kuulda, kui juba tal kõikjalt valutab. Pidevalt kujutab ta endale midagi ette. Kerge peavalu on ajukasvaja, kui seljas pistab, siis on tal neeruvähk, ja kui ta midagi unustab, siis Alzheimer ...

JULYA: Seda ei arva ma hoopiski.

CARMEN: Mida sa siis arvad? Sa paistad nii mõtlik. Kas midagi on lahti? Või papsi pärast? Ta kahtlustab sind ikka veel.

JULYA: Ei.

CARMEN: Sa pead tunnistama, et su käitumine on viimasel ajal iseäralik olnud. Sõidad lihtsalt linna ja jääd kaheks ööks ära. Ja niimoodi mitu korda.

JULYA: Kas ei tohi või?

CARMEN: Pole ime, kui paps mõtleb, et sul on armuke.

JULYA: Ja kui olekski? Aga asi pole selles.

CARMEN: Ema! Ma ju näen, et sind vaevab miski. Midagi muud kui teod ja kahtlustused.

JULYA: Tule, vaata. Ma leidsin ühe paberi.

...

JULYA: Uuringutulemused. Loe.

CARMEN: Süda ... ei ole kõrvalekaldeid ... magu ... maks ... põrn ... kopsud ... kilpnääre ... verenäidud – kõik paistab ju korras olevat.

JULYA: Paistab. Kõige olulisem seisab siin, käsitsi kirjutatud: susp. N. ös.

CARMEN: Mida see tähendab?

JULYA: Sa ei saa aru?

CARMEN: Ei. Sina saad või?

JULYA: Ma olen ju meditsiini õppinud.

CARMEN: Sa oled papsile alati ette heitnud, et nimelt tema pärast ei saanud sinust hambaarsti.

JULYA: N tähendab 'neo' – uusmoodustis, susp – 'suspected', ös – see on lühendatult 'oesophagus' – söögitoru.

CARMEN: Ära nüüd tee asja nii põnevaks.

JULYA: Söögitoruvähk!

CARMEN: Ei! Võimatu! Oled sa kindel?

JULYA: Kahjuks küll. Papsil on kasvaja.

CARMEN: See ei pea olema pahaloomuline. Ei pea. Võib-olla ... Söögitoru on justkui aiatee, mille servades ju ka vahel igasugu asju kasvab ja vohab.

Juskui džunglis. Aga siis puhastad korralikult ära ja ...

JULYA: Söögitorus on kõik kasvajakas pahaloomulised. Kõik! Paberitele ei kirjutata enam 'kartsinoom' või 'tuumor', selleks et inimesi mitte rööpast välja ajada – aga just seda see tähendab. Papsil on seal vähid, roomavad tema sees ringi. Jälgid elukad.

CARMEN: Ära niimoodi erutu.

JULYA: Ma tahan erutada. Papsil on vähk! Saad sa aru? Vähk!

CARMEN: Ja kui ongi. See ei tähenda veel lõppu. Meditsiin on edasi arenenud. Tehakse lausa imesid. Mispärast nimetatakse kasvajat vähiks? Sest ta teeb vähikäiku!

JULYA: Ei. See on surmaotsus. Ma uurisin Internetist.

CARMEN: Ema! Nii ei või teha. Internetist haiguste kohta uurida on väga vale. Lausa rumalus. Ainult lisab kahtlusi. See on kõige tobedam, mida teha saab. Noh?

JULYA: Mis noh?

CARMEN: Mis seal kirjutati?

JULYA (*puhkeb nutma*): Paranemislootust pole. Ta sureb.

CARMEN: Ei!

JULYA: Siiski-siiski.

CARMEN: Aga paps? Oled sa temaga rääkinud?

JULYA (*pühib pisaraid*): Ta räägib, et tunneb end hästi. Kõik korras. Teeb näo, nagu ei teaks midagi. Ilmselt ei taha, et meie muretsema hakkaksime. Niisiis püüab ta seda salajas hoida. Meie ei tohi seda üldse teada saada. Ta ei taha meid koormata. Kas ta pole mitte armas? Isegi oma kõige raskemal ajal mõtleb ta eelkõige meie peale.

CARMEN: See on ju kohutav. Vaene paps. Vaene ema. Vaene Carmen. Mis siis nüüd minust saab? Kes aitab mul autol rehve vahetada? Kes on abiks, kui mul teinekord arsti vaja, kui paps kõikide oma tutvuste ja sidemetega ... Kes kostab kohtuniku juures, kes muretseb mulle kliente ... Kes aitab maksude arvestamisel?

JULYA: Ta ei tohi mingil juhul teada saada, et meie teame. Mitte mingil juhul! Me peame tegema näo, nagu oleks kõik täiesti normaalne. Psst, ta tuleb.

CARMEN (*silmas oma meest*): Ah, see oled sina.

BERNHARD (*tuleb jooksmast, higine, haarab veepudeli, joob, ähib, musitab Carmenit*): Oivaline. Nüüd ma tean seda. Nii nagu ikka, tuli mulle jooksmise ajal üks idee. Pange tähele, mu uues näidendis on nii: ühel mehel on vähk ja perekond ...

JULYA (*karjatab*): Ei!

BERNHARD: Jah. Just nii peab ta naine reageerima, kui sellest teada saab. Tänan.

JULYA (*kisab*): Ei!

BERNHARD: Suurepärane. Me alustame majanduslikult kindlustatud, õnneliku perekonnaga. Sellisega, nagu meil. Neli-viis tegelast, mitte suur trupp. Majateener. Nii nagu meil, aga siiski teisiti.

JULYA (*kisab*): Ei!

BERNHARD: Sellest saab minu läbimurre.

JULYA (*kisab*): Ei!

(*Annoteeris Piret Pääsuke.*)

DANIEL GLATTAUER „Nelja tähe tunnid” (*Vier Stern Stunden*, 2018)

Draama, vaheajata, 9 stseeni

2N+2M

Daniel Glattauer (sünd 1960) kuulub tänapäeva menukaimate Austria kirjanike hulka. Õppinud pedagoogikat ja kunstiajalugu, alates 1985. aastast ajakirjanik (kohtureportaažid, följetonid, kolumnid). Pärast romaani „Hea põhjatuule vastu” (2006) meeletut (ka rahvusvahelist) menu vabakutseline kirjanik. Kuna enamasti on tema tegelastega lihtne samastuda või neile kaasa elada, on ta saanud n-ö liigimääratluse *Feel-good*-autor. Eesti keeles on ilmunud peale „Hea põhjatuule vastu” selle järg „Kõik seitse lainet” ning ka romaan „Igavesti sinu” (kõik tlk Piret Pääsuke). „Hea põhjatuule vastu” instseneeris Rein Pakk, seda mängiti teatris Vanemuine 3 hooaega (2013-2018). Tallinna Linnateatris jõudis jaanuaris 2019 lavale Glattaueri näidend „Võluharjutus”, mis Peeter Tammearu lavastuses kannab pealkirja „Südameharjutus”. „Nelja tähe tunnid” esietendus Viinis Kammerspiele der Josefstadtis.

TEGELASED:

JUNIOR-ŠEFF, hotellidirektor
MARIELLA BREM, kultuuriajakirjanik
FREDERIC TRÖMERBUSH, kuulus kirjanik
burkakandja

TEGEVUSPAIK: nelja-tärni-hotell (fuajee, numbrituba, baar)

TEGEVUSAEG: tänapäev

KOKKUVÕTE:

Hotell Reichenshoffer on juba neljandat põlve perekondlik ettevõtte, milles traditsioone ja kultuuri hinnatakse kõrgelt ning maja maine on alati laitmatu. Väarika hotelli püsikülastajad on koos sellega väarikalt vananenud. Ent tänapäeva aina tempokamaks ja pinnapealsemaks muutuvast elus kipub see asutus oma läinud sajandi hiilgust kaotama ning üha rohkem torkab silma see, et hotellil puudub siiski viies tärn.

Hiljaaegu on hotelli juhutamise üle võtnud junior-šeff, kelle huviks pigem jalgpall. Ent tal tuleb oma eelkäijate eeskujul jätkuvalt korraldada külaliste seas aastakümnetega populaarseks saanud „Tähetunde”. Väarikale publikule esitletakse nendel kohtumistel prominentseid isikuid. Sedapuhku oodatakse staarautorit, professor Trömerbuschi ja kultuuriajakirjanik Mariella juba närveldab, et tal tuleb oma iidolit intervjuerida.

Oodatakse veel publikut, kui rahutust tekitab burkas ja looritatud naine. Junior-šeff palub tal kas need riideesemed ära võtta või hotellist lahkuda. Lõpuks saab üritus alata. Mariella näitab juba esimese küsimusega, kuivõrd detailselt ta imetletud literaadi elu ja loomingut tunneb, ent Trömerbusch, kellel on ammu kõrini säärastest etteastetest, aga tasu kulub mõistagi ära, vastab väga provotseerivalt. Lõpuks ei suuda Mariella end enam vaos hoida, vaid annab omalt poolt vastu. Noor hotellijuhataja vallandab ta moderaatoriametist. Kuid nagu komöödiates kombeks, leiavad need, kes kõige

hullemini kisklevad, lõpuks tee teineteiseni ning Mariella jaoks avanevad uued ukсед. Ja ka burkakandja osutub hoopiski teistsuguseks tegelaseks, kui esialgu arvata võis.

HINNANG:

Kohati koomikaga vürtsitatud draama inimestest, kes mingil põhjusel, kasvõi hirmust midagi muuta, on ikka etendanud rolle, milles avalikkus on harjunud neid nägema. Ent õhtul, mida kujutab näitemäng, hakkavad need üksteise järel murenema ning välja kooruvad hoopis teistsugused, võiks öelda et inimlikumad inimesed. Lisaks satiirile menukirjaniku kui „ameti“ üle laseb autor sarkasminooli moodsa aja identiteedikriisi, suhetekriisi, isegi terrorismihirmu pihta, kuid endale truuks jäädes põimib sellesse loosse ka südamlikke-tundelisi hetki.

KATKEND:

3. stseen

(Hotellifuajees väikesel laval süttib tuli. Noor hotellidirektor, kes ei paista end oma nahas eriti hästi tundvat, kummardub mikrofoni juurde. Tema entusiastlik esinemine mõjub ülepakutult.)

JUNIOR-ŠEFF *(kramplikult)*: Nii, nüüd on küll aeg alustada. Lubage mul veel kord südamlikult meie tänavuste „Tähetundide“ raames hotellis Reichenshoffer teid ... kogu südamest ... tervitada. Nagu te ehk teate: juba aastakümneid ei pelga me vaeva ega ... kulutusi ... ja oleme saanud tuntuks sellega, et toome siia majja kultuurimaailma kõige prominentsemad, kõige menukamad, kõige nimekamad. See, mis meil tänavu on õnnestunud, seda peaks küll iga rahvusvaheline suurürituste korraldaja oma õnnetuseks ... õnnestumiseks. Nüüd aga soovin, et saaksite maitse suhu ...

(Hotellidirektorit segatakse lava tagant märguannetega, keegi teatab talle midagi.)

JUNIOR-ŠEFF *(poolihääli, lava taha)*: Mida, siin, publiku seas?

(Ta pöördub uuesti külaliste poole.)

JUNIOR-ŠEFF: Andestage see väike katkestus, kuid ma sain teada, et siin saalis ... viibib väidetavalt ... üleni musta mässitud naissoost isik. Palun, see pole kahjuks lubatud. Meie majas. Vastupidi – see on rangelt keelatud. Ka karnevali ajal. Ma palun, et see isik oma rüüst ... kas loobuks ... see tähendab, vabaneks. Või siis lahkuks avalikust ruumist ... turvakaalutlustel otsekohe.

(Kostab inimeste pominat, tekib väike paus. Hotellidirektorile teatatakse midagi lava tagant ja ta noogutab rahunenult.)

JUNIOR-ŠEFF: Nii, tänan väga! Nüüd meie püsi... erikülalisest. Ma ei taha pikalt ... ütlen ehk ainult nii palju. *(Loeb taskust otsitud paberilehelt konarlikult maha.)* 80 miljonit eksemplari üle maailma müüdnud, 15 menuromaani, kuude kaupa esimene koht rahvusvahelises bestsellerite nimekirjas ... arvukad näidendid, kuuldemängud, stsenaariumid ... teoste ekraniseeringud üle kogu maakera, alates Hiinast kuni Iisraeli ... ja Pekingini. Auhindade nimekirja ei hakkagi ma ette lugema, kuna see mees on niivõrd palju mainekaid auhindu saanud. Tegelikult on puudu ainult veel Nobeli preemia ... aga selle jaoks on ta võib-olla veel noorevõitu. *(Pahvatab naerma.)* Ma ütlen: lava vabaks ...

(Jõuab veel teadustuse katkestada, reageerides lava tagant tulnud märkusele.) Ah, peaaegu oleksin unustanud selle isiku, kes on meid juba nii paljudes

„Tähetundides“ juhatanud. Ta on Reichenshofferi maja kultuurne tugisammas, kuulub vaat et juba inventari hulka, kui lubate nii omavahel väljenduda. Tema esitab külalisele kõik teid huvitavad küsimused. Ma tervitan tugeva aplausiga meie moderaatorit – proua Bremi.

(Kostab nõrka plaksutamist. Ka hotellidirektor ise plaksutab tujutult. Mariella Brem astub lavale ja heidab talle põlastava pilgu. Vormitäiteks suruvad nad teineteisel kätt.)

BREM *(heitnud lühida, tõsise pilgu publikusse)*: Tere õhtust.

JUNIOR-ŠEFF: Nii, aga nüüd ei taha ma teid enam kauem piinata. Ta on loomulikult ... ka daamide hulgas suur lemmik. Niisiis, austatud härrad, hoidke oma abikaasasid kinni. *(Ta naerab, Brem vangutab pead.)* Lava vabaks tänase õhtu megastaari jaoks! Lava vabaks professor Frederic Trömerbuschi jaoks!

(Aplaus. Lavale astub Trömerbush – karismaatiline, umbes 60-aastane mees. Ta oskab esineda, väljendada nii enesekindlust kui tasakaalukust, eaka inimese leebust kui viimaseid noorusliku uljuse puhanguid, uhkust ja melanhooliat. Teda tuleb õige teraselt jälgida, selleks et näha, kui tüütu ja ebamugav on talle esinemine siin hotellilaval. Ta oskab seda hästi varjata, kummardab teeseldud tänulikkusega publikule, raputab närvilisel hotellidirektoril isalikult kätt, noogutab moderaatorile, ilma et naisele otsa vaataks. Kulub mõni hetk, kuni kõigile saab selgeks, et tal pole kavas midagi sissejuhatuseks öelda või kõnet pidada.)

JUNIOR-ŠEFF: Niisiis, kui tohib paluda, proua Brem.

(Hotellidirektor eemaldub. Brem astub Trömerbuschile lähemale, vaatab teda imetledes küljelt. Mees end tema poole ei pööra, ei paista teda üldse füüsiliselt tähele panevat, vaid ootab esimest küsimust – see omakorda hämmastab naist.)

BREM: Väga austatud härra professor ...

TRÖMERBUSCH: Taeva pärast, jätame selle professori. Ma jõudsin küpsesse ikka ilma tiitlita – aga siis nabitakse mind päise päeva ajal kinni, veetakse raekotta ja riputatakse see professor kaela. Ja seda tegid lausa tähtsad poliitikud, ma tundsin neid näo järgi.

BREM: Härra ... Trömerbusch, te avastasite tee kirjanduse juurde juba väga noores eas, viieteistaastasena retsiteerisite juba Thomas Manni, nagu on meenutanud teie emakeeleõpetaja. Lugesin sellest ühest intervjuust Frankfurter Allgemeiner Zeitungile. „Volumägi“, „Tristan“, „Doktor Faustus“ – sellal, kui teistel oli nina veel Karl May indiaanijuttudes.

TRÖMERBUSCH *(kõrgilt)*: Indiaanijutud jätsin ma tagavaraks. Teate küll: enne töö, pärast lõbu.

BREM *(häirimatult)*: Jah, nali naljaks, aga ... Kas te tundsite juba toona, et te olete määratud kord kirjanduses ...

TRÖMERBUSCH *(ebasõbralikult)*: Määratud? No kuulge! Me oleme määratud elama. ja me oleme määratud surema. Tee selleni kulgeb iseenesest, juhitud juhusest ja saatusest, püüetest ja eksimustest, õnnest ja ebaõnnest, kordaminekutest ja läbikukkumistest. Vahepeal viidame närust aega tööga. Mõni treib laudu, teine teeb kingi. Minul said selleks tegevuseks raamatud – nii lihtne see ongi.

BREM *(kramplikult naeratades)*: Jah, aga millised raamatud! Suurepärased raamatud! Oma ... hingematvas kolmandas romaanis „Eile oli juba hilja“ lasete oma peategelasel Antoniusel leheküljel 177 tütrele öelda: „Armastusega

on nii nagu prillidega. Kui oled need kord valesse kohta pannud, siis tunned neist otsimisel kibedasti puudust.“ See on ...

TRÖMERBUSCH (*endamisi, kuid publikusse naeratades koketeerivalt*): Mina olen seda öelnud? Mina olen seda kirjutanud? Sellest on ilmselt küll juba mõni aeg möödas.

BREM (*häirimatult*): See on üks teie imekaunistest metafooridest, milles peitub nii palju tarkust. Härra Trömerbusch, kuidas jõutakse kirjanduses piltideni, mis isegi armastust, mille kohta tundub kõik juba öeldud olevat, veel sedaviisi, kaugel kõikidest tavapäraestest klišeedest ...

TRÖMERBUSCH (*pilkavalt, küüniliselt*): Vabandust, armuline proua ... kolleeg, et ma teid katkestan. Teie küsimuse tuum tahab ilmselt kõlada: kuidas jõutakse kirjanduses piltideni – eks ole? Niisiis, palun. Kunstnik näeb pilte ja joonistab neid. Muusik kuuleb pilte – ja lasteb neil kõlada. Literaat loeb pilte, kui ta neid kirjutab. Nii jõutakse piltideni. Ja kui pilte endast välja ei lasta, siis hoitakse neid peas. Seal muide on nad päris hästi tallel. Ja tulevane põlv jääb neist säästetuks. Ma loodan, teie ... küsimus sai nüüd vastatud.

(*Brem tunneb enda üha rohkem kitsikusse aetuna, paistab krampis ja ebakindlana. Tema imetus kirjaniku vastu hakkab tasapisi murenema. Veel hoiab ta siiski oma kirja pandud küsimustikust kinni.*)

BREM: Üks sagedasti korduv teema teie romaanides on kaotatud lapsepõlve otsingud. Juba varases loomingus, teie triloogia „Varikujud“ 1958. aastal ilmunud esimeses osas ...

TRÖMERBUSCH: Millal see oli? 1958. aastal?

BREM: Jah. 1958.

TRÖMERBUSCH: Aga millal? Mis kuus? Aidake mind. See pidi ilmuma millalgi kevadel.

BREM: Õige. See ilmus märtsis. 17. märtsil 1958.

TRÖMERBUSCH: Võib-olla teate veel kellaaegagi?

(*Alles nüüd taipab Brem, et teine pilkab, ja näib peaaegu meeleheitesse sattuvat.*)

BREM: Härra Trömerbusch, ma ei mõista ...

TRÖMERBUSCH (*püüdliselt leebelt naeratades*): Proua kolleeg, proua kolleeg! Me ei hakka siin ometigi kirjandusseminari pidama. Kenad inimesed jäävad veel meie silme all magama. Rääkigem elust, rääkigem sellest, mis läheb meile korda siin ja praegu. Mispärast tasuks hommikul vara voodist tõusta. See on teema, see on korduv teema – mitte ainult kirjanduses, vaid päriselus. Päevast päeva jälitab see meid.

BREM (*õige häiritult*): Hästi, siis ... siis ... lubage mul küsimus ... ehk ... teisiti sõnastada, härra Trömerbusch. Kas kadunud lapsepõlv teie loomingus ...

(*Kõva pauk katkestab Bremi poolelt lauselt. Seejärel liigub ta suu edasi.*

Järelikult ta räägib, kuid teda pole enam kuulda – ilmselt on midagi juhtunud mikrofonidega. Pärast kahe lavalviibija grimassitamist ruttab kohale hotellidirektor.)

JUNIOR-ŠEFF (*publiku poole pöördudes*): Meil on kahjuks tekkinud väike tehniline probleem ... helisüsteemiga. Me kõrvaldame selle ... nii kiirelt kui võimalik. Teen ettepaneku, et teeme väikese pausi ... nii kümme minutit. Te võite end veidike värskendada. Või siis paaris ergutuseks klaasikese vahuveini ... ehk ... veini juua.

(*Brem kiirustab lavalt lahkuma. Hotellidirektor pöördub samuti alla astuva kirjaniku poole.*)

JUNIOR-ŠEFF: Härra ... professor, see katkestus on tõesti väga ... piinlik. Kui soovite, võite ehk ... veidikeseks oma tuppä minna. Me teatame teile kohe, kui saab jätkata.

TRÖMERBUSCH (*turtsakalt*): Tehke seda.

(Annoteeris Piret Pääsuke.)

THOMAS GLAVINIC „Mugshots” (*Mugshots*, 2016)

Draama 3-s stseenis, ilma vaheajata

1N+1M

Thomas Glavinic (sünd 1972 Grazis) on Austria kirjanik, teeninud leiba taksojuhi, talupidaja ja *copywriter*ina, kirjutanud kümme romaani. Eesti keeles on ilmunud nendest üks kuulsamaid – „Öötöö“ (tõlk Terje Loogus). Ta on pälvinud mitmeid kirjandusauhindu; elab Viinis. „Mugshots“ on tema esimene näidend, mis esietendus detsembris 2016 Volkstheater Wienis, kuid ka mitmed ta raamatud on näidenditeks adapteeritud. Tema teoseid on tõlgitud kahekümnesse keelde.

TEGELASED:

CHRISTOPH, veidi üle 30, reklaamiagentuuri töötaja

ANASTASIA, hüüdnimega Nasti, Ida-Euroopast pärit prostituut, tütarlapselik, ligi 30

TEGEVUSPAIK: Christophi elutuba

TEGEVUSAEG: tänapäev

KOKKUVÕTE:

Christoph töötab reklaamiagentuuris, kord kuus tõmbab ta semude seltsis nina täis. Järgmisel päeval on siis tunne, nagu peaks oma rasket pead hoidma paigal politseikaamera ees – et saaks teha säärase halastamatu portree, mida Ameerikas kutstutakse *mugshots* ja mis on juba mõnegi prominendi inetult paljastanud.

Küsimus, mille Christoph sel varahommikul endale esitab, kõlab aga: kes on see naine tema korteris? Nastiks hüütud naine väidab, et eelmisel öhtul olevat Christoph tõeliselt rüütellikult ta vallutanud – ja vabastanud elust, milles domineerisid sõltuvused. Kas Christoph tõesti tegi seda, lubas naisele ühist tulevikku? Ta oli nii purjus, et ei suuda midagi meenutada... Nasti abil hakkab pikkamisi selguma, mis on juhtunud: Christoph oli lõbumajas nimega „Keisrinna Elisabeth“ – sealt on pärit ka kaasa haaratud kipsbüst – ja Nasti on prostituut Ukrainast. Christoph olevat ta kogu ööks „broneerinud“. Nüüd jutustab naine, et Christoph lubanud ta sütenööri käest vabastada – viimane aga otsib juba oma „töötajat“ taga...

See lugu on nagu moodne suurlinnamuinasjutt – just nagu klassikalises loos konn-kuningapojast pannakse siingi proovile, mida on väärt üks lubadus. Ja sel ajal kui Nasti tunneb end üha enam ohustatuna välismaailma poolt, hakkab Christophile pikkamisi aina rohkem meeldima talle omistatud rüütelliku päästja roll. Aga mis on selles mängus eluga näiline ja mis see maksab, mis on tegelikkus? Ja kes kehtestab reeglid?

HINNANG:

Esialgu just nagu lihtne, lausa triviaalne lugu juhuslikust kohtumisest areneb lakooniliselt, kuid veenvalt, et näidata, kui kiirelt võib hakata murenema inimese pilt enesest ja maailmast, mida arvati püsivat kindlal pinnal. Kes me tahame olla, millisena paista ümberkaudsetele ja lähedastele – ja millised me tegelikult oleme? Mõlemale näitlejale annab see lugu võimalusi korduvalt n-ö maski eest võtta, et siis aga jälle ennast uude rolli seada.

KATKEND:**Näidendi algusest.**

(Pimedus. Mobiiltelefon heliseb.

Aegamisi läheb lava valgeks. On näha tänapäevast poissmehekorterit, elutuba. Väljatõmmataval diivanil magab Christoph. Hea ta just välja ei näe.

Pikaleveninud õhtu. Diivani kõrval on virm raamatuid, raamatukogust laenutatud.

Ta ei ole voodis üksi... Ainult tähelepanelikud vaatajad märkavad Anastasiat, kuna tekk varjab teda.

Christophi telefon heliseb. Ta võtab selle kobades öökapi ja pärast põgusat pilguheitu ekraanile vajutab telefoni kinni. Ta paneb telefoni raamatuvirna peale.

Peagi heliseb see uuesti. Christoph tõuseb ehmunud istukile ja põrnitseb telefoni, oigab, vajutab telefoni kinni.

Christoph haigutab, hõõrub silmi, püüab orienteeruda. Naist selja taga voodis ta ei märka. Mobiil heliseb taas.)

CHRISTOPH *(närviliselt ohkides):* Jätke järele!

(Ta võtab telefoni, vajutab kõne kinni ja seab telefoni helitu peale.)

CHRISTOPH *(istub ja hoiab pead käte vahel):* Oi-oi-oi...

(Ta tõuseb püsti. Vankudes otsib oma kingi. Seejuures langeb ta pilk põrandal vedelevale keisrinna Elisabehti büstile. Ta imestab. Büst on ühelt poolt verine, aga seda ta esialgu ei märka.

Christoph uurib büsti. Vahib sellele näkku, nuusutab, koputab, keerab tagurpidi, uurib seda mõsitmatult.)

CHRISTOPH: Eeh?

(Christophi näol on küsimärgid. Imestus läheb veel hullemaks, kui ta avastab vereplekid. Vastikustundega laseb büstil põrandale kukkuda.)

CHRISTOPH: Phhh... hmmm... Tssssssss...

(Christoph uurib büsti uuesti, targemaks saamata. Kuni tal äkki üks mõte pähe tuleb. Ta läheb keerutab end peegli ees, ei avasta aga ühtki haava. Pisut rahunenuna pöördub ta tagasi.)

CHRISTOPH: Kuradi jama.

(Turtsatab veidi naerda. Istub voodi ette põrandale, märkamata sellest asendist Nastit. Võtab mobiili kätte, vahib selle ekraani, silmitseb büsti ja on häiritud.)

CHRISTOPH: Mis pagana tsirkus... *(Ta valib telefonil numbri.)* Hallo? ... Harry?

... (Lapsega rääkimise toonil.) Irina, anna telefon issile... Mis juhtus elefantidega? Anna palun.... Ha-haa, see on naljakas. Kas sa annaksid nüüd palun... Irina! Anna telefon... *(Normaalse häälega.)* Hommikust! Issand hoidku! Kas sina helistasid just? ... Salastatud numbrilt. Seda ei võta ma kunagi vastu. Kes teab, mida inimesed võivad tahta. Rääkigu kõneposti. Ja kuulge, pealegi on pühapäev ... Kas me eile tuuritasime ringi? ... Pole aimugi! Ma ei mäleta mitte tuhkagi! Mul lamab siin Elisabeth keset põrandat.

(Mängult vaevatult.) Keisrinna ... *(Naeru kihistades.)* See on kuju. Ma olen kindel, et sul on midagi sellega pistmist ... *(Teatraalselt lõbusalt.)* MA EI TEA SEDA! Sellepärast ma sulle helistasingi! Kas me eile tõesti koos ei tuuritanud? ... Ahah, saan aru. Siis on kehvasti. Noh, oleks ju võinud nii olla ... Mida? ... Hea mõte. Tänan.

(Ta lõpetab kõne ja hakkab telefoni näppima.)

CHRISTOPH: Viimati valitud number ... Ahjaa, paganas. See oli eile pärastlõunal. Aga SMS? *(Ta näpib telefoni, siis viskab selle loobudes voodile; irooniliselt.)* Super!

(Ta tõustb püsti, ilma et märkaks Nastit, kaob kööki, tuleb tagasi veeklaasi ja lahustuvate aspiriintablettidega. Ta asetab klaasi baarikapile, lahustab kaks-kolm-neli-viis tabletti vees ära. Seejuures avastab ta kolm tühja veinipudelit, silmitseb neid umbusklikult. Ta loksutab klaasi ja mõtleb pingsalt järele. Joob klaasi tühjaks, siis näib talle miski meenuvat. Ta otsib erutatult oma rahakotti, ei leia seda kohe, vannub. Lõpuks leiab selle kirjutuslaualt.)

CHRISTOPH *(rõõmsalt)*: Yesss!

(Vaatab rahakotti sisse.)

CHRISTOPH *(vaikselt vihastades)*: Ei!

(Alistunult viskab ta rahakoti lauale. Diivanil teki all on märgata liikumist.)

CHRISTOPH: Jessas! Oih. Olallaa ... No kena küll ... Kes see siis on?

(Ta läheb Nasti juurde ja raputab teda kergelt õlast.)

CHRISTOPH: Halloo? Tere hommikust! ... *(Veidi valjemalt, aga õrnalt.)* Halloo! ... Täitsa audis. *(Ta võtab Nastil teki pealt, naine on alasti, ta silmitseb naist mõnda aega.)* Vau. ... Vaau! ... *(Kuivalt.)* Ei tunne sellist.

(Nasti ärkab aegamisi.)

CHRISTOPH: Ahaa.

NASTI *(venitades, rõõmsal häälel)*: Ahaaa?

CHRISTOPH: Mis ahaa?

NASTI *(haigutades ja mõnuga ringutades)*: Ma ei tea. Tere hommikust.

CHRISTOPH *(ebakindlalt)*: Tere hommikust.

(Ta seisab nõutult paigal. Nasti ei kiirusta ärkamisega, ta sirutab käed Christophi poole, kes muutub veelgi kõhklevamaks.)

CHRISTOPH: Kas me sinatame või teietame?

(Nasti kihistab naerda.)

CHRISTOPH: Kas te juhtumise teate midagi mingist olulisest kohtumisest?

NASTI: Ei, härra. Miks peaksin?

CHRISTOPH *(ei ole pahane, aga toob esimest korda lagedale eneseiroonia, mille külge klammerdub ja mis on vaid teeseldud)*: Kuna keegi ebasümpaatne tegelane on mulle juba ... üks hetk *(Vaatab oma mobiili.)* ... kaheksateist korda salastatud numbrilt helistanud, kuid pole mingit teadet jätnud.

NASTI *(kõlatult, rahulikult, mõtleb oma probleemidele ja räägib enda ette)*: Vana perse.

CHRISTOPH: Selline pühapäevane tervitus? ... Või vaatasid alles nüüd esimest korda mulle näkku? Nii hull ma ka välja ei näe. ... Või mis?

(Nasti ei kuula teda, võtab oma mobiili ja loeb sõnumeid. Ta oigab.)

CHRISTOPH: Mhm?

NASTI: Me tuleme sellega toime

CHRISTOPH: Kuidas sa mõtled sellega toime tulla? See idioot ajas mu üles! Kui ma juba ärganud olen, siis ei suuda uuesti magama jääda. Mis kell üldse on? *(Vajub ägades diivanile ja võtab vaatab käekella, mis on kõrval)*

lahtitõmmataval voodil.) Pool üks ... pool kaks ... üks ... pool üks (Hõõrub silmi.) ... ei, pool kaks. (Teeseldud enesehaletsusega.) Oh jumal küll ...

NASTI (*võtab tal selja tagant ümbert kinni*): Kas sa jood alati nii palju?

CHRISTOPH (*vabastab end ja tõuseb püsti*): Jah. Teed! ... Kuidas su nime õigesti kirjutatakse?

NASTI (*häämeldunult*): Mida?

CHRISTOPH: Noh, võiksid sa tähthaaval oma nime öelda?

NASTI: Kas sa tunned ennast halvasti?

CHRISTOPH: Ei, seda ei saa küll väita. (*Ta korjab naise riided kokku ja viskab voodile; hoiab tagasi rõhatust, ringutab, ärkab lõplikult.*) Ma ... tunnen ... end ... jõledalt. Sina mitte? Neid pudeleid seal pole ma kindlasti üksipäini tühjendanud. (*Sõbralikult-tagasihoidlikult naeratades.*) Loodetavasti.

NASTI: Ei, mina jõin ka. Aga mitte nii palju kui sina. Ma poleks siis enam üldse ärganud.

CHRISTOPH (*hoiab pead käte vahel, mõtleb*): Ma vihkan seda tunnet. Tunnet, nagu poleks miski korras, nagu oleks miski teisiti, kui olema peaks. ... Nagu saaks väljas maailm hukka – aga sa veel ei tea seda, ainult aimad. ... See tunne on saatnud mind kogu aeg, niikaua kui mäletan. ... Ja enamasti peab see ka paika.

(*Vaikus.*)

CHRISTOPH: Tahaksid sa veel kohvi juua ja duši all käia, enne kui minema hakkad?

NASTI (*ehmunult*): Mida?

CHRISTOPH: Võid ka teed saada. Ma käisin möödunud nädalal Demmeri teemajas. Tead seda? Mul on kõike. Musta teed, rohelist teed, valget teed, puuviljateed, ürditeed, matcha, oolong ...

NASTI (*kuivalt*): Palun kohvi.

CHRISTOPH: Espresso? Topelt?

NASTI (*keerab end voodis ja silmitseb Christophit*): Lihtsalt kohvi.

CHRISTOPH (*ebakindlalt*): Piima? Suhkrut? Käterätikud on vannitoakapis, kõige all. Küll sa leiad.

NASTI (*nõustuvalt, kuid siiski silmanähtavalt irriteeritult*): Mh-hm.

CHRISTOPH: Dušš on pärast säärast öhtut igatahes ainus, mis aitab. Ja liigutamine. ... kusjuures ma vihkan sporti.

(*Nasti jääb vaikides istuma, Christoph kaob kööki. On kuulda kohviubade jahvatamist.*)

CHRISTOPH (*köögist*): Kas sa ei taha duši alla minna? Ennast värskendada?

(*Nasti tõuseb, korjab tühjad pudelid ja klaasid maast ning asetab need baarikapile. Ta silmitseb raamatuvirna. Christoph tuleb kohviga tagasi.*)

CHRISTOPH: Aita mul meenutada. Kus me õigupoolest kohtusime? Kas Europas? Või Teispoolses?

NASTI (*sirutab taas käe tema poole*): Kas sa tõesti midagi ei mäleta?

CHRISTOPH (*põikab ta käe eest ära, väldib ta pilku*): Ei, ma ei mäleta üldse midagi. Kas see asjandus on sinu oma?

(*Christoph osutab kujule.*)

NASTI: Miks sa äkki nii imelik oled?

CHRISTOPH: Sest ma olen ärganud naise kõrval, keda ma ei tunne, ja minu voodi juures lebab keisrinna Elisabethi verine kipspea.

NASTI: Verine?

CHRISTOPH: Noh, mis see siis sulle paistab?

NASTI: Vere moodi.

CHRISTOPH: No just!

NASTI: Aga see ei tähenda veel, et see ongi veri.

CHRISTOPH: Ja kuidas ma teen kindlaks, mis see on?

NASTI: Sa võiksid näiteks büsti lakkuda ...

CHRISTOPH (*ebakindlalt*): Sa ära arva, et ma sellest vihjest aru ei saa.

NASTI: Ah? Mis vihjest? Ma pole millelegi vihjanud.

CHRISTOPH: Jajah. Ei mingit lakkumist. Täis peaga muide ei saa ma päris kõigea korralikult hakkama.

NASTI: Kas keegi on sellest rääkinud?

CHRISTOPH (*ei tee ta märkusest välja*): See poleks esimene kord, kui ma ei suuda seksimist meenutada. Ära võta seda isiklikult. Mul on tõesti kahju, ma pole mingi seksist, vastupidi, ma olen alati naistesse austusega suhtunud. Vaata ette, kohv on kuum. Masin on uus, võib olla, et kohv pole päris vapustavalt välja tulnud, masin pole veel nii-öelda sisse töötatud ... (*Ta liigutustest on näha, kui ebakindlalt ta end tunneb.*) Ja kui ma sulle siin erilist etendust ei andnud, siis süüdi on alkohol, mitte sina ...

NASTI (*plikaalikul kelmikalt*): Ega siis asi pole seksis ...

CHRISTOPH: Ma ei suuda ka midagi muud meenutada.

NASTI: Seda ma ei usu. Nii täis sa ometi ka ei olnud.

CHRISTOPH: Sorry. Mul on piinlik.

NASTI: Mispärast sul täpsemalt piinlik on? Et sa olid purjus või et sa ei suuda meie seksimist meenutada?

CHRISTOPH (*ebakindlalt*): Noh, jah. Piinlik on ikka, kui käitunud nagu idioot, et saada midagi, mis pärast üldse meelde ei tule. Ja see ei tee ka kunagi sind paremaks või õnnelikumaks inimeseks.

NASTI: Kas sa räägid jälle seksist?

(*Ta naaldub Christopheri vastu, too tõmbub tagasi.*)

CHRISTOPH: Parem ärme räägime seksist.

NASTI: Parem hoopis seksime! Võib-olla tuleb sulle siis meelde! (*Ta viskub voodile, ajab jalad laiali.*) Noh? Tuleb miski meelde?

(*Nasti naerab püüdliselt. Christoph on õige irriteeritud. Ta tahab midagi öelda, kuid ei suuda naiselt silmi pöörata.*)

CHRISTOPH: Ee ... Hm. Einoh, ma ei tea, mida ma ütlesin või tegin ja ega ma ei tahagi kõike täpselt teada ... Ma saan aru, kuidas see nüüd kõlab, aga ma ei ole tegelikult selline nagu teised. Ma ei kepi suvaliselt ega saada siis naisi kus kurat. Ma põlastan selliseid mehi. Ei, ma ei põlasta neid, ma ei suuda neisse üldse tõsiselt suhtuda. Eilne õhtu oli erand, tõepoolest. Ma ei ole huvitatud *one-night-stands*'ist ... Kuidas küll mul selline mälu on? Kas me tõmbasime kokat?

NASTI: Ei. See tähendab, mina mitte. Ma ei tarvita uimasteid. Sinu puhul pole ma kindel, mida sa kempus tegid. Sa käisid ühelugu pikalt ära. Aga ma arvan, et sa käisid vaid ropsimas.

CHRISTOPH: Ma vist ütlesin, et ma ei taha kõike täpselt teada ...

NASTI: Oma seksimoraalist rääkisid sa mulle eile ka pikalt. Et naistesse tuleb tõsiselt suhtuda. Et peab üksteisest hoolima ja teisi aitama – mitte ainult põgenikke, vaid iga inimest, kes on hädas. Tuleb tuttab ette? Mingil moel jõudsid sa iga kord seksini välja. Uurisid mult ühtelugu, et mida seks mulle tähendab. Ma ütlesin, et enamasti mitte midagi, aga kui mulle keegi meeldib, siis tahan ma seejuures talle silma vaadata. ... Siis oli sul kohe tahtmine tualetis seksida ...

CHRISTOPH (*hoiab endal kõrvu kinni*): Jah, jah, tänan!!!

(Nasti hakkab vaikselt ja väga aeglaselt ennast riidesse panema. Christoph tühjendab tuhatoosi, hõõrub diivanilt punaveiniplekke.)

CHRISTOPH: On see veri või mitte? Kas ma tegin endale eile haiget?

(Ta uurib taas seinapeeglist oma nägu ja käsivarsi.)

NASTI *(narrivalt)*: Võib-olla tegid sa kellelegi teisele haiget?

CHRISTOPH: Ma juba vabandasin ju, või mis? Mida veel vaja?

NASTI *(kuivalt)*: Ketšup.

CHRISTOPH: Mida?

NASTI *(sama kuivalt)*: Büsti peal. Ühest vorstiputkast möödudest määrisid sa sellele ketšupit. Muudkui lalisesid: mu Sisi on nii kahvatu, ma pean talle põsepuna panema.

CHRISTOPH: See ei ole siis veri?

NASTI *(asjalikult, kuid seeläbi koomiliselt)*: Ketšup.

CHRISTOPH: Kuula nüüd ... mul on kõige selle pärast väga kahju.

NASTI: See on üks lausetest, mida teoreetiliselt alati ausalt mõeldakse. Aga tegelikkuses on ükspuha, kui ka sai teisele haiget tehtud.

CHRISTOPH: „Ma armastan sind“ ... *(Paus 4–5 sekundit.)* on ka selline lause.

Kui ma ütlesin, et armastan sind, siis oli see tol hetkel ka ausalt mõeldud.

(Ebakindlalt.) Ütlesin või?

(Nasti ei reageeri. Christoph istub tema kõrvale.)

CHRISTOPH *(mitte kiirustades, väarikalt ja pigem endale)*: Ma ju tahan armastada. Ma ei taha ju midagi nii väga kui armuda ja armastada ja vanemaks saada ja armastada ja vanaks saada ja armastada.

NASTI: Seda rääkisid sa eile ka. Me kõik tahame seda.

(Ta nõjatub mehe vastu. Christoph ei reageeri, aga laseb sel sündida.)

(Annoteeris Piret Pääsuke.)

DANIEL KEHLMANN „Jõuluõhtu“ *(Heilig Abend, 2017)*

Alapealkiri: näidend kahele näitlejale ja kellale

1h 30m, vaheajata

1N+1M

Daniel Kehlmann (sünd 1975 Münchenis) on tänapäeva rahvusvaheliselt tuntumaid ja hinnatumaid saksakeelseid autoreid. Õppinud Viini ülikoolis filosoofiat ja germanistikat. Ilukirjandusliku läbimurde tõi talle romaan „Maailma mõõtmine“ (*Vermessung der Welt*, 2005, eesti k 2008, tlk Kristel Kaljund), suurt tunnustust on pälvinud ka seni viimane romaan „Tyll“ (2017, eesti k 2018, tlk Piret Pääsuke). Lisaks proosale kirjutanud näidendeid, luulet, esseesid. On olnud kirjandusõppejõud mitmes ülikoolis, s.h USA-s. Näidend „Jõuluõhtu“ esietendus Viinis, Theater in der Josefstadtis.

TEGELASED:

JUDITH, naine

THOMAS, mees

TEGEVUSPAIK JA -AEG: ilmetu tuba; tänapäev. Kell peab etenduse algul näitama 22.30 ja lõpuks peavad osutid jõudma keskööle.

KOKKUVÕTE:

Politseinik, terrorismis kahtlustatav naisprofessor ja tiksuv kell – politsei andmetel on professor paigaldanud pommi, mis peab plahvatama jõuluõhtul, täpsemalt südaööl. Politseinikul on aega 90 min, et uurida välja, kus on pomm, et saaks selle kahjutuks teha. Algab ülekuulamine, milles peegeldub konflikt vabaduse ja turvalisuse vahel: ühel pool on politseinik, kes ütleb, et ta peab kaitsma inimesi terroritegude eest, teisel pool professor, kes ütleb, et maailm on nii kohutav ja süsteem iseenesest nii vägivaldne, et igasugune vastupanu süsteemile on õigustatud. Mida me päriselt vajame: kas rohkem turvalisust või rohkem vabadust? Ja kas üht ohverdades saab teist juurde osta? Vabaduse ja turvalisuse juurest jõutakse ebaõigluse juurde ehk: miks on maailmas hüved nii ebaõiglaselt jagatud? Miks on vähesed väga rikkad ja paljud väga vaesed, mida saaks teha, et hüvesid paremini jaotada? Selgub, et naist on juba pikemat aega jälgitud, tema arvutist leitud asitõendeid terrorismiakti kavandamise kohta. Naine ise väidab, et need kirjutised on tal vaid ettevalmistuseks filosoofiaseminarideks, kus eelnimetatud küsimusi lahatakse. Väidetavalt on kõrvaltoas juba terve ööpäev üle kuulatud tema eksabikaasat – ning naisele pakutakse, et too lastakse lahti, kui tema tunnistab, kus on pomm. Väitlusduelli jooksul kaldume kord nõustuma ühe, kord teise tegelase väljaütlemistega – ja see ongi autori taotlus: panna publik nende küsimuste üle järele mõtlema, mitte anda selgeid vastuseid, sest säärases olukorras ei ole ühemõtteliselt võitjaid või kaotajaid, see pole propaganda, vaid elu. Ja kuigi need küsimused võivad tunduda üleelised nagu väidab politseinik, siis pole need ju ikka veel lahendatud.

HINNANG:

Põnevalt loodud lugu, mis paneb end kohe algusest jälgima ja kaasa mõtlema, samuti mõistatama, kes on see naine ja kas ta räägib tõtt. Ja teiselt poolt: kas ülekuulaja väited on tõesed või valetab ta oma eesmärgi saavutamiseks. Autori tahtel lisab pingelisust laval tiksuv kell.

KATKEND:

Katkend näidendi algusest.

(Napi sisustusega tuba: 2 tooli, laud. Laual paberid, termoskann ja papptopsid, veel tilluke jõuluvana ja vana telefoniaparaat. Seinal ripub hästi nähtavalt kell, see näitab pool 11.

Laua taga istub THOMAS ja ootab liikumatult. Avaneb uks, sisse astub Judith. Uks tema järel suletakse kohe.)

THOMAS: Kohvi? Võib-olla sigaretti? Ma tean, te ei suitseta. Aga kui tahaksite taas kord erandi teha, siis oleks selleks praegu sobiv hetk. Kus te eile õhtul olite?

(Ta ootab. Naine ei vasta, näib segaduses ja ehmunud.)

Nüüd te mõtlete: taas kord. Miks ütleb ta „taas kord”? Ma ju ei tee peaaegu kunagi suitsu, kust ta seda teab? *(Paus.)* Niisiis, eile pärastlõunal ja õhtul – kus te olite? *(Paus.)* Te olite kodus. Ma tean. Kes oli teie juures? Palun, võtke istet. *(Äkitselt muutub ta hääletoon käskivaks.)* Võtke istet!

(Naine võtab istet.)

Kes oli teie juures? *(Paus.)* Teie mees oli teie juures. Ma tean.

JUDITH: Minu mees ...?

THOMAS: Endine mees. Ma tean. Kes veel?

JUDITH: Kuidas, palun?

THOMAS: Kes veel teie juures oli?

JUDITH: Ei keegi.

THOMAS: Ma tean. Mida te tegite? *(Ta ootab, naine vaikib.)* Mida te tegite?

JUDITH: Ma ei saa aru.

THOMAS: Teie ja teie endine mees. Alates kella 14.30-st pärastlõunal kuni kella 11-ni õhtul – see on pikk aeg. Kuni kella 22.25-ni, kui olla täpne. Siis ta lahkus. See polnud ju sugugi hilja. Õhtu oli veel noor. Nii ju öeldakse: õhtu on veel noor. Niisiis, mida te tegite?

JUDITH: Mida me tegime?

THOMAS: Meil ei ole siin lõputult aega, ehk oleksite vastutulelikum ja vastaksite hoogsamalt. Mida te tegite. Näiteks, kas te sõite midagi?

JUDITH: Võimalik.

THOMAS: Võimalik?

JUDITH: Ma ei tea enam!

THOMAS: Te ei tea enam?

JUDITH: Ma ei usu. Ma arvan, et me ei söönud midagi.

THOMAS: Jõite?

JUDITH: Arvatavasti, kas see on keelatud?

THOMAS: Alkoholi?

JUDITH: Kas see on keelatud?

THOMAS: Oleneb asjaoludest. Näiteks, kui lähete seejärel autoga sõitma ...

JUDITH: Mul pole isegi mitte juhiluba!

THOMAS: Juhilubadeta autoga sõitmine on küll keelatud.

JUDITH: Ma ei läinud autoga sõitma!

THOMAS: Siis on hästi. Näete nüüd? Kui teineteisega rääkida, siis jõuab mõneski asjas selgusele. Oli seda palju?

JUDITH: Mida oli palju?

THOMAS: Alkoholi. Eile õhtul: teie ja teie endine abikaasa, kella kella 14.30-st pärastlõunal kuni kella 22.25-ni õhtul – kas te jõite palju?

JUDITH: Ei!

THOMAS: Hästi. Mõõdukas joomine on tervislikum.

JUDITH: Mida te minust tahate?

THOMAS: Teada, mis on teoksil.

JUDITH: Millal? Kus?

THOMAS: Eile. Täna. Nüüd. Varsti. Kui te vastaksite palun hoogsamalt.

JUDITH: Te tirisite mind äsja taksost välja.

THOMAS: Äsja?

JUDITH: Tunni aja eest, ja see oli ...

THOMAS: Kahekümne kuue minuti eest.

JUDITH: Jah, ja ...

THOMAS: Kui te tahate ümardada, siis öelge: poole tunni eest. Kui te tahate olla täpne, siis ütlete: kahekümne kuue minuti eest. „Tunni aja eest” on lihtsalt vale.

(Ta osutab seinakellale. See näitab 22.35.)

Te võite öelda, et kell on praegu 22.38. Või siis võite öelda „poole 11 paiku”, kui ei taha nii täpne olla. Aga te ei või öelda, et kell on 10. Pool 11 on juba läbi, me oleme lähemal 11-le, mitte 10-le. Rääkige täpselt.

JUDITH: Hea küll, ma räägin täpselt. Üks auto lõi mu taksol tee ära. Algul arvasin, et juht on purjus, aga siis tuli teine auto ja siis kolmas taha, nad sundisid takso peatuma. Siis astusid kaks meest ligi, üks surus mingi tõendi

vastu akent, aga pani selle kohe tagasi taskusse, hiljem ei tahtnud ta seda mulle uuesti näidata. Nad käskisid mul väljuda, kiiresti! Ma olin nii jahmunud, et lihtsalt väljusingi. Siis istusin ma nende autos kahe mehe vahel ja nad ei öelnud sõnagi. Ja kui ma midagi küsisin, tegid nad näo, nagu ei kuuleks mind, ja nüüd olen ma siin, kus iganes, nad võtsid mult telefoni ära, ma ei tea, kus ma olen. Kas tohib küsida, mida see tähendab?

THOMAS: Veini?

JUDITH: Misasja?

THOMAS: Eile õhtul. Jõite veini?

JUDITH: Jah, arvatavasti!

THOMAS: Nätete nüüd, nii on õige. Nii jõuame edasi. Kas toimus suguline vahekord?

JUDITH: Teil pole mingit õigust ...!

THOMAS: Ma lihtsalt uudishimust küsisin.

JUDITH: See on häbematu ...

THOMAS: Te ei pea sellele vastama. See ei ole vajalik. Meie asja juures ei ole see oluline. Kas toimus suguline vahekord?

(Paus. Judith on segaduses.)

Endiste aegade meenutuseks? Ma kujutan seda küll ette. Hiline õhtu, on joodud veini, oletan, et kallist veini ...

JUDITH: Ei!

THOMAS: Mis mõttes „ei”? Kas: te ei vasta sellele? Või siis: ei, sugulist vahekorda ei toimunud? Või siis: oh, nii kallis see vein ka ei olnud?

JUDITH: Loomulikult selles mõttes, et ma ei vasta sellele!

THOMAS: Mõistan. Te oleksite võinud ka lihtsalt vastata: ei, sugulist vahekorda ei toimunud. See oleks olnud korrektne vastus. Niisiis, veel kord ...

JUDITH: Kus me oleme?

THOMAS: Eile õhtul ...

JUDITH: Kas te üldse olete politseinik?

THOMAS: Kus te olite?

(Paus.)

JUDITH: Kodus.

THOMAS: Kes oli teie juures?

JUDITH: Minu endine mees.

THOMAS: Miks?

JUDITH: Miks?

THOMAS: Jah, miks? Te olete abielu lahutanud, aga ta tuleb ikka teie juurde – miks?

JUDITH: Ta vahetevahel külastab mind.

THOMAS: Kas te olete sõbrad?

JUDITH: Jah.

THOMAS: Ma tean küll, öeldakse, et see on võimalik, aga kas ikka on päriselt? Minu puhul pole see võimalik. Mitte minu endise naisega! Me ei külasta teineteist. Me ei joo koos veini, isegi mitte odavat. Ta nimetab mind oma elu kõige suuremaks veaks. Ta ütleb, et ma olen vastik tüüp. Halb inimene. Ta ütleb, et ma varastasin ta nooruse. See on arusaadav, et ta rääkis nii meie abielu viimastel aastatel, kuid sellest on juba viis aastat möödunud ja ta räägib seda ikka veel. Et kui mind vaadata, läheb eluisu ära. Kui minu häält kuulda, hakkab kurb. Ta ütleb, et on raske uskuda inimesse kui sellisesse teades, et eksisteerib säärane nagu mina.

JUDITH: Kellele ta seda räägib?

THOMAS: Igaühele, kes küsib. Ka paljudele inimestele, kes ei küsi. Ta räägib seda isegi üksi olles.
JUDITH: Üksi olles?
THOMAS: Ta arvab, et ma kuulen seda. Ta arvab, et ma olen ta korterisse mikrofonid paigaldanud.
JUDITH: Olete siis või?
THOMAS: No kuulge!
JUDITH: Aga kui te ei ole mikrofone ...
THOMAS: Ma tean seda, sest meie tütar ütles mulle! Mul ei ole mikrofone isiklikuks kasutamiseks. See on keelatud.
JUDITH: Ah, või keelatud.
THOMAS: Veel valitsevad õigus ja seadus.
JUDITH: Ahah.
THOMAS: Veel pole teie sõbrad neid likvideerinud.
JUDITH: Millised sõbrad?
THOMAS: Just. Millised sõbrad? Sellest me peamegi rääkima. Sellest tahan ma täpsemalt kuulda.

(Annoteeris Piret Pääsuke.)

DAVID SCHALKO „Toulouse” (*Toulouse, 2018*)

Kammerlik draama ilma vaheajata

1N+1M

David Schalko (sünd 1973) on austria kirjanik, lavastaja, stsenaarist. 22-aastaselt hakkas avaldama oma luulet, tuntuse tõid talle uudsed telesaadete formaadid, mille eest on ta ka korduvalt auhindu saanud. „Toulouse“ esietendus 2018. aastal Wiesbaden Staatstheater`is. Näidendist on valminud ka telefilm.

TEGELASED:

SILVIA
GUSTAV

TEGEVUSPAIK: rõduga tuba rannaäärses hotellis

TEGEVUSAEG: tänapäev

KOKKUVÕTE:

Silvia ja Gustav on 19 aastat abielus olnud. Nüüd on neil käsil lahutus. Ent nad kohtuvad veel korra Prantsusmaa rannikul hotellis, kus nende lugu kunagi algas. Samas toas, mis nüüd paistab hoopis inetum kui kunagi. Silvia tahab sellele eluetapile joone alla tõmmata, Gustavil on juba tehtud uus algus – noorema naisega. Too on juba lapseootel ega tea midagi mehe kohtumisest endise naisega, vaid arvab, et mees on tööasjus Toulouse`i sõitnud. Silvia ja Gustav mängivad mälestustega, tundes siiski, et see kuhugi ei vii. Siis tuleb uudis, et Toulouse`i konverentsikeskuses – kus Gustav väidetavalt viibib – on toimunud terrorirünnak, inimesi on hukkunud. Gustavi kallim helistab ja mees on juba talle tõde tunnistamas, kuid Silvia takistab seda. Nii valetab mees, kuidas tal vedas, kuna konverents, millel tema viibib, oli

ootamatult teise kohta üle viidud. Peagi selgub, et valetab ka Gustavi partner Moskowitz, kellele Gustav tahab oma firma maha müüa – too mees on kasutanud konverentsi Toulouse'is ettekäändena väikeseks kõrvalhüppeks. Niisiis leiutavad mehed, keda esimese ehmatusena surnuks arvatakse, telefoni teel ühise strateegia: nad viibivat Toulouse'i lähistel hotellis, kõrvaltubades. Kuid Moskowitz ei pea leppesest kinni: kuna terroriakti ohvreid on raske identifitseerida, otsustab ta seda asjaolu ära kasutada ja hoopiski kaduda. Tema naine, kes pole temast elumärki saanud, helistab aga Gustavi kallimale ja too kinnitab, et mees on elus. Igaühel on nüüd teine „peos“. David Schalko näitab paari, kes pärast oma suhte ametlikku lõppu mängib ikka veel tulega. Üks tunneb teist paremini, kui sellele meeldiks. Provotseeritakse, spekuldeeritakse, mängitakse lootustega, millel pole tulevikku ja käiakse mööda purustatud tunnete valupiiri. Ja nii satub Gustav, kes küll õnneks terroriaktist pääsenud, hoopis eksistentsialistlikumasse kimbatusse. Ning ühel hetkel ilmub ka välja püstol, millest ei jää pauk tulemata – nii nagu lavatraditsioonides ikka kombeks.

HINNANG:

Kui esialgu ei saa aru, mis ikkagi on need teineteisest võõrdunud mehe ja naise kokku toonud, siis peagi hakkab pinge kasvama, kuna ootamatu terroriakt – mis ju isiklikult kumbagi ei puuduta – annab justkui energiat omavahelistele võimuvõitlustele ja teineteisega manipuleerimisele. Huviga jälgitav tänapäevane suhetedraama.

KATKEND:

Katkend näidendi algusest.

(Silvia siseneb hotellituppa. Ilmselt on ta teistsugust vaatepilti oodanud. Ta vaatab kapi sisse ja minibaari. Siis istub voodile. Ta ootab. Aga ta on kannatamatu. Ta tõuseb ja avab rõduukse. Merekohin tungib tuppa. Ta läheb välja ja vaatab rannale. Mõne hetke pärast tuleb tagasi, kuna toauks avaneb. Siseneb heledas suveülikonnas ja väikese reisikotiga mees. Mõlemad seisatavad. Mõlemad paistavad närvilised.)

SILVIA: Siin on muudatusi tehtud.

GUSTAV: Jube.

SILVIA: Miski ei jää selliseks, nagu oli. Me ju teame seda nüüd.

GUSTAV: Ikkagi jube. Miks ometi läheb kõik halvemaks, kui tehakse muudatusi. Iial ei lähe paremaks.

SILVIA: Sina näed hea välja. Pisut kahvatu.

GUSTAV: Ma oksendasin. Laeval. Ma ei talu meresõitu. Aga seda sa ju tead. Loomulikult.

SILVIA: Nii nagu tookord. Siis sa oksendasid ka. Ainsana.

GUSTAV: Ka seekord olin ma ainuke. Kõik algas suurepäraselt. Tookord.

SILVIA: Nii nagu lõpebki.

(Gustav vaatab kohmetult põrandale.)

SILVIA: Tänan, et sa tulid.

GUSTAV: Pole tänuväärt.

SILVIA: Kas ta teab, et sa oled siin?

(Gustav raputab pead.)

GUSTAV: Ta arvab, et ma olen Toulouse'is. Töösasjus.

SILVIA *(lõbustatult)*: Toulouse'is. ...

GUSTAV: Sooviksid sa midagi juua?

(Ta hakkab minibaari otsima, ei leia seda. Silvia osutab nurka kirjutuslaua alla.)

SILVIA: Seal.

GUSTAV: Mõni asi siiski ka ei muutu.

(Ta naeratab kohmetult, astub naisest mööda, peatub hetke. Tundub, et nad võiksid teineteist puudutada. Gustav läheb edasi minibaari juurde.)

GUSTAV: Campari?

SILVIA: Ei, tänan. Ma tahan kaineks jääda.

GUSTAV: Kas tõesti?

(Hetk rõhuvat vaikust. Kohmetunult kallab Gustav endale veini klaasi.)

GUSTAV: See aitab. Merehaiguse vastu.

SILVIA: Nonoh. Head paranemist.

(Gustav joob.)

SILVIA: Hämmastav küll, et keegi, kellel on lainete ees nii suur hirm, ennast sellisesse olukorda seab.

GUSTAV: Mida sa sellega mõtled?

SILVIA: See polnud etteheide. Ära karda. Sa lihtsalt üllatasid mind. Ilmselt pole ma sind kõikide nende aastatega tundma õppinud.

GUSTAV: See on siiski etteheide. Aga vähemasti alles kolme minuti möödudes.

SILVIA: Miks sa tulid?

GUSTAV: Sest sa palusid mul tulla.

SILVIA: Järelikult südametunnistus vaevas.

GUSTAV: Ei. Mul oli tunne, et ma võlgnen selle sulle.

SILVIA: Ma ju räägin: südametunnistus vaevas. Kas see on kõik, mis järele jäänud?

GUSTAV: Loomulikult mitte.

SILVIA: Sa ei võlgne mulle midagi.

GUSTAV: Tänan.

(Silvia vaatab talle etteheitvalt otsa.)

GUSTAV: Mis on?

SILVIA: Sulle on oluline ainult pattude andeksandmine. Mina ei ole su ema. Ehk võiksid sa vähemasti sellest tagantjärele aru saada.

GUSTAV: Ära sa räägi.

SILVIA: Ma ei ole ka su psühhoterapeut. Oma emaga pead sa ise toime tulema. Nüüd, kui ta surnud on, läheb see vast ka lihtsamalt.

(Vaikus. ...)

GUSTAV: Miks me siin oleme? Samas hotellis, kus kakskümmend aastat tagasi.

SILVIA: Üheksateist. Mina arvasin, et jõuame vähemasti portselanpulmadeni. Hõbepulmadest ei hakka rääkimagi.

GUSTAV: Armastus pole ometigi sport, Silvia.

SILVIA: Küll aga töö. Ja selleks peab vormis olema. Teie, mehed, olete laisad. Ikka tahate, et teie järel joostakse ja teid kuhugi viiakse. Naisena lõpetad aga alati emana. Isegi siis, kui sa lapsi ei saa. Kurnad ennast ära. Selleks, et tõdeda: üheksateist aastat olid ainult trenn selle jaoks, mis tuleb pärast.

Naise lõpp ei ole surm. Naise lõpp on see, kui ta üksinda üle jääb.

GUSTAV: Jäta, Silvia. Sa näed suurepärase välja. Sa võid endale veel piisavalt mehi saada.

SILVIA: Ma ei eeldanud, et sa mind mõistad. Aga kui sa tulid siia selleks, et mind alandada, siis võid hakata kohe tagasi sõitma.
GUSTAV: Ma räägin tõsiselt. Mina läheksin sinuga otsekohe voodisse.
SILVIA: Kui viisakas! Minu jaoks pole aga oluline, et mind ihaldataks, ma tahan asja lõpule viia. Sina seevastu tahad midagi alustada.
GUSTAV: Iga mees on naiste suhtes tundlik. See pole nõrkus.
SILVIA: Ja nii nagu kõik mehed, kujutled sa, et oma nõrkuste tunnistamine on tugevus. Palun, ära oota minult kaastunnet.
GUSTAV: Mehed on mehed. Naised on naised. Meie kumbki pole paremad oma ülejäänud soost.
SILVIA: Mida ta täidab?
GUSTAV: Kuidas, palun?
SILVIA: Mis tühikut ta täidab? Peale selle, et ta on noorem. Räägitakse, et ta sarnaneb minuga.
GUSTAV: See peab paika. Arvatavasti ma seepärast temasse armusingi.
SILVIA: Paari nädala eest oli ta veel ainulaadne.
GUSTAV: Ta ongi. Aga ta pole selline, nagu sina.
SILVIA: Lõpeta see.
GUSTAV: Misasi?
SILVIA: Minu rahustamine. Niimoodi räägitakse siis, kui tahetakse möödunut tagasi.
GUSTAV: Vabandust.
SILVIA: Ja lõpeta selline käitumine, nagu oleksid poisike. Nagu öeldud: ma ei ole su ema.
GUSTAV: Sel juhul lõpeta sina selline suhtumine, nagu oleksin ma mingi rumalusega hakkama saanud.
SILVIA: Aga sa käitud niimoodi.
GUSTAV: Mismoodi ma käitun?
SILVIA: Nii nagu keegi, kes tahab, et ta mõistusele toodaks. Sina otsustasid ära minna. Jää siis oma otsusele kindlaks.
GUSTAV: Ma otsustasin ka siia tulla.
SILVIA: Ja ma küsin endalt: miks?
GUSTAV: Just nimelt selles püüangi ma selgusele jõuda.

(Annoteeris Piret Pääsuke.)

STEFAN VÖGEL „Gate 23“ (*Gate 23, 2014*)

Komöödia, 2 vaatust, 4 stseeni

2N+3M

Stefan Vögel (sünd 1969 Austrias, Bludenzis), õppis küll Zürichi ülikoolis majandusinformaatikat, kuid pühendus peagi teatritele. Menu saabus kõigepealt kohalikus murrakus kirjutatud kabareetükkidega, seejärel juba komöödiatega, mis on jõudnud lavale paljudes Saksamaa teatrites.

TEGELASED:

ELA, matemaatik, ca 45

PATRICK, ametnik, ca 45

SILKE REIMANN, lennujaama töötaja, ligi 30

TONI, baarmen lennujaamas, Silke poiss-sõber, ligi 30
HEINER, pensionär, ca 70

TEGEVUSKOHT ja -AEG: lennujaama ootesaal, tänapäev.

KOKKUVÕTE:

Juhus või ettemääratus – selles on küsimus. Väljuvate lendude hallis, 23. ja 24. värava vahel kohtuvad Patrick, kes peab sõitma Aasiasse oma firmat esindama, ja Ela – matemaatik, kes lendamas New Yorki. Patricku ärikohtumine võib nurjuda, kuna teatatakse, et lend hilineb. Mees vihastab ja sõimab lennujaama töötajat Silket, Elal õnnestub ta maha rahustada. Kuna midagi pole parata, kutsub Patrick Ela VIP-lounge'i einestama. Ta laseb endale seletada algarvude saladust: kas need on kuidagi juhuslikult jaotunud või mingi kindla korra järgi? Patricku lend peab minema väravast 24 – see arv jagub kuuega. Ela lend läheb väravast 23, mis on jagamatu algarv. Kaks nii erinevat arvu kohe teineteise kõrval – just nagu nemad kaks: Patrick reageerib ruttu ja emotsionaalselt, Ela võtab asju nii, nagu need on, ja suhtub ka probleemidesse asjalikult. Seejuures on aga temal kaalul hoopis rohkem kui ärikohtumine – ta sõidab New Yorki südameoperatsioonile ja tõenäosus sellest elusana välja tulla on matemaatiliselt 4:1.

Sellal kui need kaks restoranis lähemalt tutvuvad, ilmub värava 23 juurde pensionär Heiner, kes muudkui räägib telefoni, just nagu oma mureliku naisega. Samas märkab ta, et baarmen Tony vaatab armunult Silket, naise näol aga vastupidist huvi ei ole. Tony tunnistab Heinerile, et tahaks Silkega abielluda, kuid Heiner ennustab, et neil ei saa ühist tulevikku olema.

Ela teeb ettepaneku, et kui Patrick loobuks Singapuri lendamisest, siis ei lendaks tema New Yorki. Kaine matemaatik tahaks nüüd kuulata oma haige südame häält, mis ütleb, et see ei ole juhus, et neil kahel on nüüd „ühine jagaja“ – nimelt viidi tema lend väravast 23 üle väravasse 28. On see ettemääratus?

Tony jätab töö baaris – ja ka Silke. Patrick otsustab siiski Singapuri kasuks. Kuid kas ta ikka päriselt läheb lennule? Paar nädalat hiljem on ta hoopiski töö baarileti taga ja ootab Elat. Kas Ela on veel elus? Või võttis ta kuulda Heineri nõuannet ja lasi opi siiski Saksamaal teha? Tundub, nagu teaks Heiner kõikidest rohkem kui nad ise ja suunaks neid sinnapoole, kuhu nad peaksid jõudma. Kas ta tunneb salajast koodi, mida Ela otsib arvudest, et dešifreerida armastust?

Toni tuleb veel kord, et Silkega hüvasti jätta. Varsti kuulutatakse välja lend Rejkjavikki – seal ootab Tonit kihlatu. Kuid enne võib veel paljutki juhtuda, nii et ikka tuleb küsida: on see juhus või ettemääratus?

HINNANG:

Kammerlik lugu kohtumistest lennujaama ooteruumis on sooja huumoriga, südamlük, tegelastele on lihtne kaasa elada. Samas ei kaldu autor liigselt sentimentaalsusse ega muutu imalalt romantiliseks, vaid püsib realistlikes piirides. Puudub otseselt *happy end*, aga jääb lootus, et see võib tegelastele saabuda.

KATKEND:

Algus – 1. vaatuse 1. stseenist.

PATRICK: Millisest väravast saab Singapuri lennule?

SILKE: *Gate 24.*

(Osutab tabloole oma pea kohal.)

PATRICK: Kas *boarding* käib veel? Loodetavasti meid ikka oodati?

SILKE: Ei.

PATRICK: Oh, kurat ... juba lendas ära või?

SILKE: Ei, see lennuk pole veel üldse saabunud.

PATRICK *(jahmunult)*: Kuidas, palun?

SILKE: *Late incoming* Londonist. Oli mingi tehniline defekt. Igatahes nüüd on lennuk õhus.

PATRICK: Oot-oot, kas see tähendab, et ma kiirustasin täiesti asjatult? Minu napakas lend... ei, teie napakas lend Zürichist jäi pool tundi hiljaks jäänud, mina jooksen nii, et hing paelaga kaelas, et jõuda jätkulennule – ja see pole siin veel üldse maandunudki?! Miks, kuradi pärast, seda lennukis keegi ei öelnud?

SILKE: Väga kahju, aga selle info saime ise alles hetk tagasi.

PATRICK: Äriklassi pileti 3500 euro eest võiks eeldada lennukompaniilt siiski veidi rohkem selgitusi!

SILKE: Ma ei mõista teid. Võiksite ometi rõõmustada, et teine lend samuti hilineb. Muidu oleks see ju nüüd juba läinud. Ja selle kaotatud aja teeme teel Singapuri tasa. Te jõuate homme hommikul täpselt kohale.

PATRICK: Teate, mis ma teile ütlen: see on viimane kord, mil ma teiega lendan. Viimane kord!

SILKE: Sellest oleks küll kahju. Võtke palun, olge hea.

(Ta asetab letile kaks vautšerit.)

PATRICK: Mis need on?

SILKE: Kaks kupongi baari jaoks, kümne euro väärtuses. Hüvituseks.

(Patrick vaatab teda jahmunult, siis võtab kupongid vastu. Ta läheb istub Ela kõrvale, kes lehitseb ajakirja.)

PATRICK: 3500 eurot – ja ta annab mulle kümne eest kuponge! Normaalne oleks siin puhvet Tuhat ja üks ööd.

ELA *(ilma pilku ajakirjalt tõstmata)*: Te ei tohiks niimoodi ärritada. See mõjub halvasti südamele.

PATRICK: Kuidas, palun?

ELA: On tõestatud, et koleerikutel on südameinfarkti risk kolm korda kõrgem kui tasakaalukatel inimestel. Isegi siis, kui nad teevad sporti.

PATRICK: Tänan. SEE info mul tõesti veel puudus.

ELA: Võtke heaks.

(Patrick silmitseb teda mõnda aega, kuid Ela ei vaata ajakirjalt üles.)

PATRICK: Kas teate, ma oletan, et tõenäoliselt ei pea TEIE ka hommikul kell 10 Singapuris olema.

ELA: Ei, aga mis see praegu siia puutub?

PATRICK: Mul on homme kell 10 kohaliku aja järgi kõige olulisem kohtumine minu elus, ja täiesti normaalne on see, et ma ärritun, kui see – vabandust – sitane lennufirma, kellele ma pealegi esimest korda elus äriklassi täishinna maksan, ei suuda tagada seda, et lennud toimuksid plaani järgi – või vähemalt selle kohta infot jagada.

ELA: Esiteks ei saa see daam väravas midagi parata, kui lennukid on ebatäpsed, teiseks ei stardi ega maandu lennukid teie ärritumise peale täpseni – ükspuha, kas te lendate äriklassis või turistiklassis, kuna reeglina asuvad mõlemad samas lennukis. Ja kolmandaks julgen kahelda,

kas homme on teie elu kõige tähtsam kohtumine. Ma oletan, et tegemist on ärikohtumisega.

PATRICK: Jah, mis siis?

ELA: Just nimelt.

PATRICK: Mis just nimelt?

ELA: Ükski ärikohtumine ei ole kunagi elus kõige tähtsam. Nii vilets ei või ükski elu olla.

PATRICK: Andke andeks, aga mida teate teie minu elust?

ELA: Ainult seda, et see on ilmselt vilets, kui ärikohtumine on selles kõige tähtsam.

PATRICK: Okei.

ELA: Mis okei?

PATRICK: Mõelge pealegi, mida tahate.

ELA: Te ütlete ainult sellepärast nii, sest te ise ei taha selle üle järele mõelda. Sellist käitumist võib näha paljude ärimeeste juures. Maetakse ennast töösse, et ei peaks mõtlema ülejäänud elu peale, millele on nagunii vähe ruumi jäetud. Ja isegi see vähene ei pälvi enam tähelepanu.

PATRICK: Nagu arvate.

ELA: Jah, nii ma arvan. Ja selleks ei pea ma isegi teid tundma. *(Taipab, et on pisut liiale läinud, sest mees pöördub nüüd demonstratiivselt kõrvale.)* Kuulge, püüdke nüüd ometi rahuneda. Te ei saa ju nagunii midagi parata. Niisiis võtke olukorrast parim: laske end lõdvaks ja jooge üks õlu. See rahustab.

PATRICK: Teil on õigus. Üks õlu oleks praegu kõige õigem. *(Tõuseb püsti, ettevaatlikult.)* Kas te tahaksite ka? Mul on kaks kupongi.

ELA: Ei, tänan, ma ei tohi.

PATRICK: Aa, okei. Aga midagi muud? Kohvi? Teed?

ELA: Tänan. Ma ei tohi. Ma ei tahagi praegu midagi. Aga tänan.

(Patrick silmitseb teda hetke imestunult. Siis läheb baarileti juurde, mille taga seisab Toni, ja ulatab ühe kupongi.)

PATRICK: Üks õlu, palun.

TONI: Üks õlu, otsekohe. *(Laseb kraanist klaasi õlut täis ja paneb letile.)* Olge lahke.

PATRICK: Kas ma võin klaasi kaasa võtta?

TONI: Kui te toote selle tagasi.

PATRICK *(teatraalselt)*: Ma vannun seda oma laste elu nimel!

(Ela kuuleb seda ja vaatab korra ajakirjalt üles. Patrick võtab õlleklaasi, istub uuesti Ela kõrvale ja rüüüb lonksu, sellal kui Toni leti taga pead vangutab.)

PATRICK: Ooh, see mõjub hästi. *(Elale.)* Kuhu siis teie lendate?

ELA: New Yorki.

PATRICK: Äriasjus?

ELA: Ei.

(Lühike paus.)

PATRICK: Sugulaste juurde?

(Paus. Ela vaikib. Patrick on pisut segaduses, ei söanda rohkem pärida. Veidi aja pärast –)

ELA: Tegemist on haigusjuhtumiga. Tähendab: mina olen see haigusjuhtum. *(Patrick vaatab talle kõheldes otsa.)* Ärge kartke, see pole nakkav. Ei ole Ebola, kui te seda mõtlete.

PATRICK: Seda ma nüüd küll sugugi ei mõelnud. Aga mis teil siis on?

ELA: Kuidas, palun?

PATRICK: Teie haigus. Mis teil viga on?

ELA: Te mõtlete tõsiselt, või?

PATRICK: Jah, muidugi.

ELA: Te ootate, et hakkak siin teie ees oma haiguslugu lahti laotama?

PATRICK: Ei, aga ... Te oleksite ju võinud kohe öelda, kui te ei taha sellest rääkida.

ELA: Ma ei tahagi sellest rääkida. Sellepärast ma ka midagi ei öelnud.

„Puhkusele? Äriasjus? Sugulaste juurde?“ Just nagu peaksid inimesed ainult raha või päikese pärast teisele poole maakera sõitma.

PATRICK: Palun vabandust. Okei, lihtsalt unustage mu küsimus.

(Paus.)

ELA: Mul on südamepuudulikkus.

(Patrick ei ütle selle peale midagi.)

ELA: Mu süda ei pumpa kehasse piisaval hulgal verd.

Patrick vaikib.

ELA: See tekitab mitmesuguseid komplikatsioone. Süda on ju teatavasti kõige tähtsam organ kehas – aju kõrval. Kui isegi mitte veel tähtsam. Ilma südamega aju ei funktsioneer. Vastupidine on igatahes võimalik.

(Patrick vaikib jonnakalt.)

ELA: Öelge, kas te üldse kuuldate mind?

PATRICK: Loomulikult ma kuulan teid! Ma ei tea ainult, mida ma peaksin ütleva pärast teie epistlit. Lõppude lõpuks pole ma kardioloog.

ELA: Ma ei lugenud sugugi teile epistlit. Ma soovisin ainult natuke diskreetsust.

PATRICK: Oo, diskreetsust. Ja sellepärast jutustate nüüd mulle kõigest üksikasjalikult.

ELA: Üksikasjalikult?! Teil pole õrna aimugi. Tahate kuulda üksikasjalikumalt?

PATRICK: Ma ei ole selles enam kindel.

ELA: Üksikasjalikult on nii: mul on kaasasündinud Fallot' tetraloogia koos vatsakestevaheseina defektiga, pulmonaalatreesiaga, aordi dekstropositsiooniga ja parema vatsakese hüpertroofia koos konsekutiivse parempoolse südamepuudulikkusega ja redutseerunud EF-iga. Nii on üksikasjalikult. Ja see jama saadab mind lapsest saati.

PATRICK: Päriselt?

ELA: Jah, päriselt. Aga New Yorgis tuleb sellele ükskord ometigi lõpp.

PATRICK: Aa, saan aru! Te lähete südameoperatsioonile. *(Küirelt tagasi tõmmates.)* Vabandust, te ei pea mulle vastama!

ELA: Just seda ma teen. Ma lähen südameoperatsioonile.

PATRICK: Ja kui ma tohin küsida – kas see on ohtlik?

(Ela heidab talle imestunud pilgu.)

ELA: Kas ma hakkaksin muidu ekstra New Yorki sõitma? Neil on seal üks uus meetodika, mida meil veel ei kasutata. Pisut riskantsem küll, kuid see-eest lõplik.

PATRICK: Ei kõla just eriti usaldusväärsest.

ELA: Uskuge mind, kui te oleksite kogunud kõike seda, mida mina, siis on „lõplik“ igatahes parem kui „ajutine“.

PATRICK: Aga see tähendab ... te võite seejuures ka ... ma mõtlen nüüd puht teoreetiliselt ... *(Ei julge lauset lõpetada.)*

ELA: Kõrvad pea alla panna? Mullatoidule minna? Lusika nurka visata? Jah, võin küll. Ja mitte ainult teoreetiliselt, vaid ka praktiliselt. Võimalus on 80/20. Minu jaoks, mõistagi. Neli ühe vastu. Te võite münti kaks korda õhku

visata ja kui kaks korda järjest tuleb küll, siis olen ma surnud. Vaat selline seis.

PATRICK: Te suhtute sellesse küll väga kainelt.

ELA: Ma olen matemaatik. Me oleme harjunud niimoodi mõtlema.

(Patrick noogutab. Paus.)

PATRICK: Muide, mul on kahju.

ELA: Et mul on süda haige? Teie ei saa sinna midagi parata.

PATRICK: Ei. Et ma ennist niimoodi ärritusin.

ELA: Teile pole see ohtlik. Aga mina peaksin sellest hoiduma. Teate küll – lõdvestumine. Sellest me juba rääkisime.

PATRICK: Ma ei mõelnud seda. Ma mõtlesin, et kuidas ma ärritun hilinenud lennu pärast, kui ...

ELA: Kahe hilinenud lennu pärast.

PATRICK: Aga teie, te ei tea isegi, kas tulete New Yorgist elusana tagasi.

ELA: Nagu öeldud: tõenäoliselt küll.

(Annoteeris Piret Pääsuke.)
